

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

Ek. A.

S. D. U.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1936:24
JUSTITIEDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE
MED
FÖRSLAG TILL LAG
OM
INTERNATIONELLA RÄTTSFÖRHÅLLANDEN
RÖRANDE ARV, TESTAMENTE OCH
BOUTREDNING M. M.

S T O C K H O L M

1 9 3 6

Statens offentliga utredningar 1936

Kronologisk förteckning

1. Betänkanden 1 rörande serafimerlasarettets ekonomi samt 2 rörande lasarettets ställning och verksamhet. Hægström. 187 s. E.
2. Förslag till konvention mellan Sverige och Schweiz om erkännande och verkställighet av domar och skiljedomar m. m. Norstedt. 55 s. U.
3. Betänkande med förslag om vissa föreskrifter beträffande konsumtionsmjölk. Marcus. 68 s. Jo.
4. Betänkande med förslag till lag om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk, m. m. Marcus. 56 s. Ju.
5. Betänkande med förslag angående revision av lagstiftningen rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. Marcus. 397 s. Fi.
6. Utredning med förslag rörande bidrag åt barn till ämnen och vissa invalider samt åt föräldralösa barn. Beckman. 93 s. S.
7. Socialiseringsproblemet. Allmänna synpunkter. Tiden. viij, 99 s. Fi.
8. Ur socialiseringens europeiska idékrets. Tiden. viij, 210 s. Fi.
9. Socialiseringsidéer och socialiseringspraxis i Sovjetunionen. I. Tiden. iv, 206 s. Fi.
10. Statligt kaffemonopol. Marcus. 192 s. Fi.
11. Förslag till psalmbok för svenska kyrkan. Uppsala, Almqvist & Wiksell. 58*, 319 s. E.
12. Betänkande angående förlösningvården och barnmorskeväsendet samt förebyggande mödra- och barnavård. Norstedt. 120 s. S.
13. Betänkande angående familjebeskattningen. Marcus. 147 s. Fi.
14. Betänkande angående dels planmässigt sparand och dels statliga bosättningslån. Norstedt. 55 s. S.
15. Betänkande angående moderskapspenning och mödrhjälp. Norstedt. 78 s. S.
16. Utredning rörande förhållandet mellan land- och sjötrafikmedel. Hægström. 183 s. K.
17. Förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen m. m. Norstedt. viij, 418 s. Ju.
18. Undersökningar rörande det samlade skattetrycket i Sverige och utlandet. Marcus. viij, 308 s. Fi.
19. Betänkande med förslag till lagstiftning angående skyddsskogar m. m. Marcus. 172 s. I karta. Jo.
20. Betänkande med förslag i anledning av verkställ granskning av 1932 års trafikutrednings förslag till förordning angående allmän automobiltrafik. Hægström. 54 s. K.
21. Arbetslöshetsundersökningen den 31 juli 1935. Marcus. 274 s. I karta. S.
22. Den svenska sjöfartsnäringen. Statistisk-ekonomisk undersökning. Norstedt. 111 s. H.
23. Betänkande angående åtgärder för avhjälpande av de inom vissa delar av Norrbottens läns lappmark yppade missförhållanden samt rörande de kostnader, som därav kunde föranledas, m. m. Luleå Länstryckeriet. 318 s. I bilaga. S.
24. Betänkande med förslag till lag om internationell rättsförhållanden rörande arv, testamente och bodelning. Norstedt. 62 s. Ju.

Ann. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnel bokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1936: 24

JUSTITIEDEPARTEMENTET

B E T Ä N K A N D E

M E D

F Ö R S L A G T I L L L A G

O M

I N T E R N A T I O N E L L A R Ä T T S F Ö R H Å L L A N D E N

R Ö R A N D E A R V, T E S T A M E N T E O C H

B O U T R E D N I N G M. M.

STOCKHOLM 1936

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

360381

STATES OF PENNSYLVANIA
OFFICE OF THE ATTORNEY GENERAL

BUTLER AND

AND

FÖRSLAG TILL LAG

OM

INTERNATIONELLA RÄTTSPROVA

RÖRANDE ART. 15 AV KONVENTIONEN

OM RÄTTSPROVA

STAMPED
PRINTED AND PUBLISHED BY
THE UNIVERSITY OF PENNSYLVANIA PRESS

Till Konungen.

Den 24 september 1934 har Kungl. Maj:t beslutat att antaga en av Finlands regering framställd inbjudan om samarbete mellan Sverige och Finland vid utarbetande av förslag till lagbestämmelser beträffande frågor om tillämp-

lig lag i avseende å rätt på grund av arv eller testamente efter utlänning samt om domstols behörighet i mål och ärenden som röra kvarlåtenskap efter utlänning ävensom utsett undertecknade till delegerade vid de blivande förhandlingarna i ämnet.

Sedan Finlands regering å sin sida till delegerad vid samma förhandlingar utsett äldre ledamoten av finska lagberedningen f. d. förvaltningsrådet F. Grönvall, hava överläggningar i ämnet ägt rum i Stockholm dels under tiden den 1—den 17 oktober 1934, dels under tiden den 7—den 20 maj 1935.

Såsom resultat av dessa överläggningar föreligga i allt väsentligt lika lydande förslag till svenska och finska lagar i ämnet. I dessa förslag hava bestämmelser upptagits, förutom beträffande de frågor som uttryckligen omnämnts i det från finsk sida framlagda förhandlingsprogrammet, även beträffande frågor om boutredning, bodelning och arvskifte. Därjämte innefatta de föreslagna bestämmelserna regler icke blott för sådana fall då den avlidne var utlänning utan även för fall då han var svensk medborgare. Enligt den uppfattning, till vilken de delegerade kommit, äro nämligen samtliga nu ifrågavarande spörsmål av sådan natur, att de kräva en lösning i ett sammanhang.

De svenska delegerade få härmed i underdånighet framlägga de sålunda föreliggande förslagen jämte motiv. Förslagen avse följande ämnen:

- 1) lag om internationella rättsförhållanden rörande arv, testamente och boutredning;
- 2) lag om ändrad lydelse av 1 kap. 2 § lagen om boutredning och arvskifte; samt
- 3) lag om ändrad lydelse av 20 § lagen den 1 mars 1935 (nr 44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m. m.

Underdånigst

BIRGER EKEBERG.

FOLKE MALMAR.

Stockholm den 21 december 1935.

LAGFÖRSLAG.

L. A. GEORGE & CO.

Förslag

till

Lag om internationella rättsförhållanden rörande arv, testamente och boutredning.

1 KAP.

Om arv och testamente.

1 §.

Rätt till arv efter svensk medborgare varde, ändå att han ej hade hemvist i riket, bedömd enligt svensk lag. I avseende å arv efter medborgare i annat land gälla lagen i det landet.

Vad nu är sagt om rätt till arv skall äga tillämpning jämväl i fråga om arvinges rätt att utöver sin arvslott njuta underhåll ur kvarlåtenskapen.

2 §.

Där i fråga om arvsrätt till visst slag av fast egendom med tillbehör särskilda regler gälla enligt lagen å den ort där egendomen är belägen, lände den lagen till efterrättelse.

3 §.

Fråga om behörighet att upprätta eller återkalla testamente varde bedömd enligt lagen i det land i vilket testator var medborgare, då rättshandlingen företogs. Hade testator efter testamentets upprättande blivit medborgare i annat land, enligt vars lag behörighet att återkalla testamente ej tillkom honom, vare återkallelse som därefter skett ändock här i riket gällande, där han enligt lagen i sitt förra hemland fortfarande varit behörig att återkalla testamentet.

4 §.

Testamente skall anses vara i laga form upprättat eller återkallat, om därvid förfarits enligt lagen å den ort där rättshandlingen företogs eller i det land i vilket testator då var medborgare.

5 §.

Huruvida förordnande i testamente är på grund av sitt innehåll ogiltigt varde prövat enligt lagen i det land i vilket testator vid dödsfallet var medborgare; dock må i fråga om fast egendom med tillbehör förordnande till förmån för ofödda ej hållas för giltigt, såvitt det strider mot lagen å den ort där egendomen är belägen.

6 §.

Enligt lagen i det land i vilket testator var medborgare vid tiden för testamentets upprättande eller återkallande skall bedömas, huruvida rättshandlingen är ogiltig på grund av testators sinnestillstånd eller på grund av svek, villfarelse, tvång eller annan otillbörlig påverkan.

7 §.

Fråga om bindande verkan av arvsavtal med arvlåtaren eller av gåva för dödsfalls skull varde prövad enligt lagen i det land i vilket arvlåtaren var medborgare då rättshandlingen företogs.

Har någon i fråga om rätt på grund av arv eller testamente efter den som ännu lever träffat avtal med annan än denne, vare det ej i något fall här i riket gällande.

8 §.

Har arvinge erhållit egendom av arvlåtaren under dennes livstid, varde frågan huruvida egendomen skall anses såsom förskott å arv bedömd enligt lagen i det land i vilket arvlåtaren var medborgare vid tiden för gåvan.

9 §.

Huruvida någon överhuvud äger behörighet att taga arv eller testamente varde prövat enligt lagen i det land i vilket han är medborgare.

10 §.

Fråga om förverkande av rätt att taga testamente varde bedömd enligt lagen i det land i vilket testator vid dödsfallet var medborgare.

11 §.

Efterlämnar utlänning här i riket egendom som enligt lagen i det land i vilket han var medborgare skulle tillkomma staten, kommun eller ock allmän fond eller inrättning, tillfalle egendomen allmänna arvsfonden.

12 §.

Bestämmelse i utländsk lag som är uppenbart oförenlig med grunderna för rättsordningen här i riket må ej här vinna tillämpning.

2 KAP.

Om boutredning och arvskifte.

1 §.

Boutredning, bodelning och arvskifte efter den som vid sin död hade hemvist här i riket skola här förrättas såsom i lagen om boutredning och arvskifte sägs samt omfatta jämväl boets egendom i utlandet.

Sedan boutredning efter utländsk medborgare avslutats, må dock, där delägarna äro därom ense, bodelning och arvskifte ske enligt lagen i det land i vilket den avlidne var medborgare och egendomen för sådant ändamål omhändertagas av den som enligt nämnda lag är därtill behörig.

2 §.

Ändå att den avlidne ej hade hemvist här i riket, skall, där han var svensk medborgare eller här finnes egendom efter honom, vad i svensk lag är stadgat om egendoms avträdande till förvaltning av boutredningsman äga tillämpning och skall, där egendomen blivit sålunda avträdd, boutredning, bodelning och arvskifte, med iakttagande av vad nedan sägs, här äga rum enligt svensk lag.

3 §.

Finnes här i riket efter någon som vid sin död ej här hade hemvist egendom som ej är jämlikt 2 § avträdd till förvaltning av boutredningsman, skall anmälan härom utan dröjsmål göras hos polismyndigheten av den som om egendomen har vård eller eljest av anhörig, husfolk, husvärd eller annan som är därtill närmast. Då anmälan sker eller förhållandet eljest varder kunnigt, åligge det polismyndigheten att, där det tarvas, taga vård om egendomen.

Är egendomen av ringa värde och består den huvudsakligen av reda penningar, kläder och andra lösören för personligt bruk, må, sedan kostnaden här i riket för den avlidnes uppehälle, vård och begravning guldits, polismyndigheten, där det finnes kunna ske utan förfång för rättsägare som äro svenska medborgare eller här hava hemvist, överlämna egendomen till anhörig till den avlidne eller, om denne var utländsk medborgare, till konsul för det land han tillhörde.

Är ej sådant fall för handen som i andra stycket sägs, göre polismyndigheten anmälan till rätten; och förordne rätten, att egendomen skall avträdas till förvaltning av boutredningsman, och gälle därefter vad i 2 § sägs.

4 §.

Då egendom efter någon som vid sin död ej hade hemvist i riket avträdes till förvaltning av boutredningsman, må till boutredningsman ej utses dödsbodelägare eller annan vars rätt är av utredningen beroende och förvalt-

ningen ej övertagas av delägare och skall tiden för boupptecknings förrättande räknas från det egendomsavträde skedde.

5 §.

Förrättas boutredning, bodelning och arvskifte efter svensk medborgare som ej hade hemvist här i riket enligt svensk lag, skall förrättningen omfatta jämväl boets egendom i utlandet.

På ansökan av boutredningsmannen eller efter hans hörande äge rätten, där den finner det kunna ske utan skada för rättsägare, förordna, att egendomen eller viss del därav må för boutredning, bodelning och arvskifte omhändertagas av den som är därtill behörig enligt lagen i det land där den avlidne hade hemvist. Innan sådant beslut meddelas, skola härvarande kända rättsägare erhålla tillfälle att yttra sig, såvitt det utan märklig tidsutdräkt kan ske. Vid beslutet må fästas det villkor att utredningskostnaderna gäldas och säkerhet ställes för att rättsägare som äro svenska medborgare eller här hava hemvist komma i åtnjutande av sin rätt i dödsboet. Upphör efter vad nu är sagt boutredningsmannens befattning med boet eller finner rätten, efter anmälan av boutredningsmannen eller dödsbodelägare, hinder möta mot förrättningen, varde boutredningsmannen entledigad.

6 §.

Vid boutredning, bodelning och arvskifte efter utländsk medborgare som ej hade hemvist i riket skall förrättningen omfatta allenast den här befintliga egendomen samt, förutom gäld varför den döde häftade till dem som äro svenska medborgare eller hava hemvist här i riket, allenast gäld som blivit hos boutredningsmannen av borgenären särskilt angiven.

Vad i 5 § andra stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning; dock att dödsboförvaltning som är anordnad i den avlidnes hemland skall framför dödsboförvaltning i det land där han hade hemvist äga omhändertaga egendomen. Har boutredningen slutförts här i riket, skall, där ej hinder möter mot bodelning och arvskifte i utlandet eller dödsbodelägare som är svensk medborgare eller här har hemvist yrkat, att bodelning och arvskifte här förrättas, befintligt överskott städse tillhandahållas dödsboförvaltning som nyss sagts. Handling som här upprättats över boutredning, bodelning och arvskifte skall i avskrift tillställas nämnda dödsboförvaltning.

7 §.

Har någon njutit lott i dödsbo vid bodelning eller arvskifte som utom riket företagits i den ordning främmande lag stadgar, vare han ej på den grund ansvarig för boets gäld annat än med den mottagna egendomen eller dess värde.

I fall som i 6 § sägs må, i fråga om dödsbodelägarans ansvarighet, gäld varför den döde häftade till annan än den som är svensk medborgare eller här

har hemvist, icke i något fall såsom veterlig anses, med mindre den blivit hos boutredningsmannen av borgenären särskilt angiven.

8 §.

I avseende å rätt att vid boutredning och arvskifte här i riket tillgodonjuta testamente gälle vad i svensk lag är stadgat om bevakning, delgivning och klander, dock att, där den avlidne vid sin död ej här hade hemvist, tid för bevakning ej skall börja löpa, innan den dödes egendom blivit avträdd till förvaltning av boutredningsman.

Beträffande preskription av rätt att här i riket taga arv eller testamente skall svensk lag äga tillämpning.

9 §.

Vid boutredning, bodelning eller arvskifte här i riket skall tagas i beräkning vad vid motsvarande förrättning efter den döde i annat land tillagts borgenär, efterlevande make, arvinge eller testamentstagare; och åligge det förty boutredningsmannen att söka anskaffa avskrift av boupptecknings-, bodelnings-, arvskiftes- eller annan liknande handling som vid sådan förrättning där upprättats. I avvaktan på förrättning som nu sagts må, där det prövas lämpligt, med motsvarande åtgärd här i riket anstå, såvitt det ej länder rättsägare till märklig skada.

10 §.

Twist om arv eller testamente eller om efterlevande makes rätt i dödsbo skall upptagas av svensk domstol, såframt den avlidne var svensk medborgare eller hade hemvist här i riket, så ock eljest där tvisten rör egendom som här i riket finnes.

Vad nu sagts gälle dock ej, såvitt tvisten rör egendom som enligt vad i denna lag sägs utlämnats till utländsk dödsboförvaltning och genom dess försorg är föremål för utredning, bodelning eller arvskifte.

11 §.

Bodelning i anledning av makes död eller arvskifte som ej, enligt vad förut i detta kapitel stadgas, skolat förrättas enligt svensk lag, skall äga giltighet i avseende å formen, om vid förrättningen förfarits enligt lagen å den ort där den ägt rum eller enligt lagen i det land i vilket den avlidne var medborgare.

12 §.

Har å utländsk ort bodelning i anledning av makes död eller arvskifte förrättats av myndighet eller av särskilt förordnad skiftesman eller twist om sådan bodelning eller om arv eller testamente blivit av utländsk domstol avgjord, vare bodelningen, skiftet eller domen här i riket gällande under villkor att

den avlidne vid sin död var medborgare i det land där bodelningen eller skiftet förrättades eller domen meddelades eller ock där hade hemvist;

bodelningen, skiftet eller domen ej avser egendom som här i riket var föremål för dödsbobehandling eller här skolat undergå bodelning eller skifte;

bodelningen, skiftet eller domen vunnit laga kraft;

det genom bodelningen, skiftet eller domen träffade avgörandet, såvitt fråga är om egendom som vid dödsfallet fanns här i riket, ej grundats på lag vars bestämmelser i ämnet äro stridande mot den lag som skolat vinna tillämpning enligt vad i 1 kap. stadgas;

avgörandet icke är uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen här i riket; samt,

då fråga är om tredskodom, part som uteblivit antingen personligen eller genom befullmäktigat ombud i tid fått del av stämningen i målet.

13 §.

Vill någon här i riket erhålla verkställighet å dom som i 12 § sägs, göra därom ansökan hos Svea hovrätt.

Sådan ansökan må ej bifallas utan att motparten haft tillfälle att däröver yttra sig. Finner hovrätten, att domen uppfyller de i 11 § för erkännande stadgade villkoren, förordne hovrätten om verkställighet och gånge därefter domen i verket likasom domstols laga kraft ägande dom, med mindre Konungen, efter klagan över hovrättens beslut, annorledes förordnar.

14 §.

Har genom utrikesdepartementets försorg till riket överförts egendom som vid bodelning eller arvskifte utom riket tillagts någon som här vistas, må egendomen ej tagas i mät eller därå läggas kvarstad eller skingringsförbud, medan den finnes i förvar hos departementet eller myndighet genom vars försorg den skall tillställas den enligt bodelningen eller skiftet berättigade.

15 §.

Boutredningsman må för utlämnande av egendom till utländsk dödsboförvaltning, för införskaffande av utredning som i 9 § sägs och för annat liknande ändamål anlita utrikesdepartementets förmedling. Där det av departementet äskas, vare han pliktig att nedsätta det belopp vartill kostnaden för åtgärden skäligen kan beräknas uppgå eller att för kostnaden ställa säkerhet som av departementet godkännes.

16 §.

Vad i detta kapitel sägs om svensk medborgare såsom dödsbodelägare, borgenär eller eljest rättsägare i dödsbo skall även gälla staten samt kommun, bolag, förening, annan samfällighet eller stiftelse här i riket.

Fordran hos gäldenär här i riket skall vid tillämpning av bestämmelserna i detta kapitel anses såsom här befintlig egendom.

17 §.

Om konsuls befattning med egendom som svensk medborgare efterlämnat utrikes förordnar Konungen.

3 KAP.

Särskilda bestämmelser.

1 §.

Skall, enligt vad i denna lag sägs, lagen i utländsk medborgares hemland äga tillämpning, och äro för olika områden av det främmande landet särskilda lagar gällande, varde frågan vilken av de särskilda lagarna skall tillämpas bedömd efter de regler som härutinnan gälla i det landet. Saknas sådana regler, gälle lagen å hans hemort eller, om han ej har eller vid sin död hade hemvist i det främmande landet, lagen å den ort där han sist inom landet haft hemvist eller, om han ej där haft hemvist, lagen i rikshuvudstaden.

2 §.

Skall enligt vad i denna lag sägs utländsk lag lända till efterrättelse och är ej innehållet av den utländska lagen för rätten känt, äge rätten förelägga part att i sådant hänseende förebringa utredning.

Har Konungen förordnat huru underrättelse om innehållet av utländsk lag må av rätten sökas, vare rätten, då ej lagens innehåll förut är för rätten känt, pliktig att i sådan ordning därom söka underrättelse.

3 §.

Om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare som hade hemvist här i riket, om kvarlåtenskap efter den som hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge samt om tillsyn i vissa fall å oskiftat dödsbo efter medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge gäller vad särskilt är stadgat.

Efter avtal med annan stat än nu är sagt äger Konungen i avseende å dödsbo efter den som var medborgare i fördragsslutande stat eller där hade hemvist stadga avvikelser från de i 2 kap. meddelade bestämmelserna.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 193 . Bestämmelserna i 2 kap. skola ej äga tillämpning i fråga om dödsbo efter den som avlidit före nämnda dag.

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 1 kap. 2 § lagen om boutredning och arvskifte.

Härigenom förordnas, att 1 kap. 2 § lagen om boutredning och arvskifte skall i nedan angivna del hava följande ändrade lydelse:

2 §.

Till dess — — — i boet.

Är ej någon, som sålunda tager vård om den dödes egendom, skall husfolk, husvärd eller annan, som är därtill närmast, omhändertaga egendomen samt tillkalla delägare eller hos rätten göra anmälan om dödsfallet. Polismyndigheten vare ock pliktig att utföra vad nu sagts, där dess biträde äskas eller eljest finnes erforderligt. Då anmälan skett, förordne rätten, där det tarvas, god man att fullgöra vad enligt första stycket åligger delägare. Göres å landet anmälan å tid, då rättegångsdag ej inträffar, äge domaren meddela förordnande att gälla tills rätten fattat beslut i ärendet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 193 .

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 20 § lagen den 1 mars 1935 (nr 44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m. m.

Härigenom förordnas, att 20 § lagen den 1 mars 1935 om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m. m., skall erhålla följande ändrade lydelse:

20 §.

Boutredning, bodelning och arvskifte, som avses i 19 §, skall omfatta all till boet hörande egendom, evad den finnes inom eller utom riket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1935 men skall ej äga tillämpning i fråga om dödsbo efter den som avlidit före nämnda dag.

Förslag

III

Lag om ändring i 20 § lagen den 1 mars 1935 (nr 41) om ämbets-
be- eller dansk, fransk, isländsk eller norsk medborgare som hade kom-
pletterat sin utbildning i ett annat land.

Allmänna bestämmelser om 20 § lagen den 1 mars 1935 om ämbets-
be- eller dansk, fransk, isländsk eller norsk medborgare som hade kom-
pletterat sin utbildning i ett annat land.

Bestämmelser om 20 § lagen den 1 mars 1935 om ämbets-
be- eller dansk, fransk, isländsk eller norsk medborgare som hade kom-
pletterat sin utbildning i ett annat land.

Den 17 maj 1935 (nr 133) om ändring i 20 § lagen den 1 mars 1935
om ämbets- eller dansk, fransk, isländsk eller norsk medborgare som
hade kompletterat sin utbildning i ett annat land.

M O T I V .

Förslag till lag om internationella rättsförhållanden rörande arv, testamente och boutredning.

Inledning.

Å de i Haag hållna konferenserna för internationell privaträtt hava förslag till konventioner beträffande väsentliga delar av den internationella privaträtten utarbetats och med dessa förslag överensstämmande konventioner hava avslutats mellan ett betydande antal stater. Genom dessa konventioner hava sålunda på äktenskaps- och förmynderskapsrättens område i det stora hela uttömmande regler fastställts för lösande av konflikter mellan de fördragsslutande staternas rättsordningar. För Sveriges del hava samtliga ifrågasvarande konventioner undertecknats och ratificerats och äro, med undantag för den med verkan från och med den 1 juni 1934 uppsagda konventionen för lösande av konflikter mellan lagar och jurisdiktioner rörande äktenskapskillnad och hemskillnad, fortfarande gällande. De genom konventionerna fastställda reglerna hava upptagits i lagen den 8 juli 1904 (nr 26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap och i lagen den 1 juni 1912 (nr 69) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar. Den förra av dessa lagar innefattar i allt väsentligt en reglering av däri behandlade ämnen i avseende även å medborgare i icke-fördragsslutande stater. Den senare lagen har icke uttryckligen avseende å andra än medborgare i de fördragsslutande staterna, men däri upptagna regler hava i det stora hela allmänt uppfattats såsom tillämpliga även i fråga om medborgare i andra stater. Beträffande de ämnen som behandlas i båda dessa lagar gälla dock numera enligt förordningen den 31 december 1931 (nr 429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap särskilda bestämmelser i fråga om medborgare i de nordiska staterna, vilka hava hemvist i sådan stat. Förordningen, som ansluter sig till en med nämnda stater den 6 februari 1931 avslutad konvention i samma ämne, bygger i väsentliga delar på domicil-principen, medan nyssnämnda lagar lösa hithörande lagkonflikter med tillämpning av företrädesvis nationalitetsprincipen.

Frågan om åstadkommande av en allmän fördragsmässig reglering även på successionsrättens område har varit upptagen på förhandlingsprogrammet för samtliga sammanträden med Haagkonferensen för internationell privaträtt. De vid de tidigare sammanträdena utarbetade förslagen hava endast innehållit bestämmelser beträffande den materiellrättsliga delen av ämnet,

under det att de frågor som avse boutredning och arvskifte ej upptagits till behandling. En konvention i ämnet, avfattad i överensstämmelse med det vid sammanträdet år 1904 antagna förslaget, blev den 17 juli 1905 undertecknad av åtskilliga stater däribland Sverige men ratificerades aldrig. Först vid sammanträdena åren 1925 och 1928 förekom en mera ingående behandling även av de frågor som avse avvecklingen av dödsbo ävensom av de därmed sammanhängande spörsmålen om olika jurisdiktioners behörighet i mål och ärenden på successionsrättens område samt om erkännande och verkställighet av domar och beslut i sådana ämnen. Vid sistnämnda sammanträde antogs ett konventionsförslag reglerande även dessa ämnen, i vilket förslag dock alla frågor som avse den dödes gäld uteslutits. Konventionsförslaget är att betrakta som en kompromiss mellan olika tämligen motstridiga ståndpunkter och tillkom endast efter starkt motstånd från vissa håll; åtskilliga staters representanter reserverade sig uttryckligen redan vid konferensen mot förslaget. Detsamma har hittills icke för någon stat undertecknats och anledning finnes att numera betrakta detsamma såsom förfallet.

I motsats till vad som gäller på äktenskaps- och förmynderskapsrättens område, hava icke genom svensk lag fastställts några bestämmelser med giltighet i förhållande till främmande rättsordningar överhuvud för lösande av lag- och kompetenskonflikter på successionsrättens område. Ett på grundval av det konventionsförslag som antogs vid Haagkonferensens sammanträde år 1900 inom justitiedepartementets lagbyrå år 1901 utarbetat förslag till lag i ämnet blev, med anledning av att konventionsförslaget förföll, aldrig framlagt för riksdagen.

Däremot hava, sedan med övriga nordiska stater den 19 november 1934 avslutats en konvention angående arv, testamente och boutredning, i anslutning till denna konvention, den 1 mars 1935 utfärdats lagar om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m. m. (nr 44), om kvarlåtenskap efter den, som hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge (nr 45) samt om tillsyn i vissa fall å oskiftat dödsbo efter medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge (nr 46). Sedan konventionen numera av samtliga fördragsslutande staters regeringar ratificerats, träder konventionen ävensom nu nämnda lagar i kraft den 1 januari 1936. I likhet med vad som gäller i fråga om konventionen den 6 februari 1931 och förordningen den 31 december samma år om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap, äro konventionen och i överensstämmelse därmed nämnda lagar väsentligen byggda på den i Danmark, Island och Norge gällande domicilprincipen och beteckna sålunda ett avsteg från den eljest här i landet i teori och praxis även på detta rättsområde omfattade nationalitetsprincipen.

Med hänsyn till de starka meningsskiljaktigheter som framträtt särskilt vid de båda sista sammanträdena av Haagkonferensen för internationell privaträtt, torde det knappast finnas anledning till förhoppningar om att en fördragsmässig reglering omfattande ett större antal stater skall komma till stånd på successionsrättens område. Det skäl för anstånd med en lagstiftning i

ämnet som kunde grundas på att frågan vore föremål för Haagkonferensens behandling har sålunda förfallit. Särskilt sedan ämnet numera såvitt angår förhållandet till de nordiska grannländernas rättsordning reglerats i lag, torde det framstå såsom angeläget, att en lagstiftning beträffande förhållandet till övriga rättsordningar kommer till stånd. Efter tillkomsten av lagen om boutredning och arvskifte föreligger även väsentligen minskade svårigheter vid en reglering av ämnet såvitt angår den praktiska gestaltningen av bobehandlingen här i riket i sådana fall då den avlidne vid sin död var medborgare i främmande stat eller ej hade hemvist i Sverige.

1 KAP.

Om arv och testamente.

Enligt den äldsta teorien på den internationella privaträttens område, den s. k. statutteorien, hänfördes lagar avseende rätten till arv och testamente till området för statuta realia, vilket innebar, att lagen å den ort där den efterlämnade egendomen fanns ägde tillämpning vid avgörande av vem som var berättigad till densamma; härvid gällde dock den viktiga modifikation av denna grundsats, att beträffande lös egendom enligt regeln *mobilia sequuntur personam* — lös egendom följer personen — lagen å den avlidnes hemvist vid dödstillfället ansågs tillämplig.

Detta åskådningssätt kan sägas hava varit dominerande till långt in på 1800-talet och sätter allt fortfarande sin prägel på den ännu gällande positiva rätten i ett stort antal stater.

Enligt den moderna doktrinen böra däremot frågor rörande rätt till kvarlåtenskap, oavsett var dödsboets egendom finnes och oavsett dess egenskap av fast eller lös, bedömas enligt en och samma lag, nämligen den lag som utgjorde den avlidnes personalstatut vid tiden för hans död.

Denna grundsats har numera uttryckligen lagfästs i ett stort antal länder. Så är förhållandet bland annat i Italien, Polen, Schweiz, Spanien, Tyskland och även i en del sydamerikanska stater t. ex. Argentina. Samma princip har i praxis godtagits bland annat i Brasilien, Danmark och Norge. Inom doktrinen har den vunnit anslutning även i Finland; någon bestämd praxis synes emellertid där icke hava utbildat sig.

Att successionsstatutet är ett statutum reale gäller fortfarande i engelsk och amerikansk rätt.¹ Trots den motsatta uppfattning som sedan länge förfäktats i doktrinen är förhållandet detsamma enligt belgisk och fransk praxis.

I Bulgarien, Grekland, Tjeckoslovakien, Turkiet, Ungern och Österrike torde rätten till den lösa egendomen i dödsbo bedömas enligt den lag som ut-

¹ I vissa amerikanska stater gäller den rena territorialitetsprincipen, d. v. s. lagen å den ort, där egendomen finnes, tillämpas även beträffande lös egendom. Detta är fallet i Illinois. Så synes även vara förhållandet i Sovjet-Unionen, såvitt icke annorlunda stadgats i fördrag med den stat i vilken den avlidne vid sin död var medborgare.

gjorde den avlidnes personalstatut vid dödstillfället, under det att lagen å den ort där egendomen är belägen tillämpas i fråga om fast egendom.

I Sverige torde tidigare i såväl doktrin som praxis statutteoriens uppfattning om successionsstatutet såsom ett statutum reale hava omfattats.¹ Redan vid slutet av 1800-talet lärer emellertid även inom svensk rätt utvecklingen hava lett fram till ett fullt erkännande av principen att rätten till dödsbos egendom, oavsett egendomens beskaffenhet, bör i dess helhet bedömas enligt den lag som utgjorde den avlidnes personalstatut vid dödstillfället.² Denna grundsats har även klart fastslagits i ovan nämnda mellan de nordiska staterna avslutade konvention om arv, testamente och boutredning och i de av konventionen föranledda lagarna i ämnet.

Såsom redan inledningsvis framhållits, omfattar svensk rätt den grundsatsen att personalstatutet bestämmes av medborgarskapet. I den mellan de nordiska staterna avslutade arvskonventionen — liksom även i den mellan samma stater den 6 februari 1931 avslutade konventionen innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap — har emellertid med hänsyn till den i Danmark, Island och Norge omfattade domicilprincipen, såsom även inledningsvis anmärkts, ett vittgående avsteg från nationalitetsprincipen skett. Enligt ifrågavarande konvention skall sålunda i fråga om rätt till arv efter medborgare i fördragslutande stat, som vid sin död hade hemvist i annan sådan stat, lagen i sistnämnda stat i allmänhet äga tillämpning; dock skall, där den avlidne icke vid dödsfallet sedan minst fem år hade hemvist i denna stat, lagen i hans hemland vinna tillämpning, såframt yrkande härom framställes av arvinge eller testamentstagare vars rätt därav beror.

När fråga är om grannländer med likartad kultur och överhuvud jämförbara förhållanden som medföra, att den från ett till ett annat av dessa länder inflyttade inom kort lever sig in i det land där han fått sitt nya hemvist, låter ett dylikt avsteg sig väl motivera. I förhållande till länder, med hänsyn till vilka sådana omständigheter icke äro för handen, lärer det däremot icke kunna ifrågakomma att göra några avvikelser från den grundsats på vilken svensk rätt i nu ifrågavarande hänseende för närvarande i allmänhet bygger.

Det nu föreliggande förslaget grundar sig sålunda i den del det innefattar regler för lösande av konflikter mellan olika rättsordningar beträffande arv och testamente på nationalitetsprincipen. De grundsatser på vilka förslaget i denna del bygger torde för övrigt i stort sett få anses redan hava godtagits i svensk doktrin och praxis.

1 §.

I denna paragraf har såsom allmän princip fastslagits, att rätten till arv skall bedömas enligt lagen i det land i vilket den avlidne vid sin död var medborgare. Likgiltigt är sålunda var den avlidne hade sitt hemvist,

¹ Beträffande praxis se SJA III s. 301 o. IV s. 400.

² Beträffande praxis se NT 1864 s. 499 och NJA 1919 s. 546; samma uppfattning ligger uppenbarligen till grund för utslaget i det NJA 1933 s. 514 refererade rättsfallet.

likaså var till dödsboet hörande egendom finnes ävensom egendomens beskaffenhet av fast eller lös.

Av bestämmelsen följer, att den avlidnes hemlands lag vid tiden för dödsfallet äger tillämpning i fråga om arvsordning, arvsdelning, förskott å arv, testationsfrihet och laglott. Även i fråga om förverkande av rätt till arv är denna lag i princip tillämplig. Såsom nedan framhålles, kan emellertid vid bedömande av fråga huruvida anledning till förverkande föreligger svensk rätt komma att beaktas, även om den avlidne vid sin död var utländsk medborgare.¹

Såsom av följande paragrafer framgår, skall enligt förslaget tillämpligheten av lagen i det land i vilket den avlidne vid sin död var medborgare i vissa avseenden vara inskränkt till förmån för annan lag. Från principen att arvlåtarens hemlands lag är tillämplig föreslås sålunda undantag med hänsyn till sådan i annat land belägen fast egendom som är underkastad särskilda successionsrättsliga regler. Beträffande frågan huruvida egendom som arvinge bekommit av arvlåtaren under dennes livstid skall anses såsom förskott å arv har samma princip ansetts kräva en modifikation, för den händelse arvlåtaren ändrat nationalitet, sedan förskottet gavs. Även må i detta sammanhang anmärkas att, bland annat med hänsyn till fall då den avlidne under livstiden ändrat nationalitet, särskilda regler ansetts påkallade i fråga om giltigheten av testamente i avseende å formen, testators behörighet att testamentera samt giltigheten av arvsavtal. Vidare har en särskild regel ansetts erforderlig rörande arvinges eller testamentstagares allmänna behörighet att njuta arv eller testamente till godo. Samtliga dessa frågor komma att göras till föremål för närmare utläggning i det följande.

Till området för frågor om rätt till arv bör även räknas arvinges rätt att utöver sin arvslott njuta underhåll ur kvarlåtenskapen. Till förebyggande av varje tvivelsmål härutinnan och särskilt i betraktande av att den nordiska arvskonventionen, liksom lagen om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m. m., innehåller en bestämmelse beträffande denna fråga, har det ansetts böra uttryckligen uttalas, att vad i paragrafen sägs om rätt till arv jämväl skall äga tillämpning om arvinges rätt att utöver sin arvslott njuta underhåll ur kvarlåtenskapen.

2 §.

Från grundsatsen att den avlidnes hemlands lag äger tillämpning i fråga om rätten till kvarlåtenskapen i dess helhet utan hänsyn till egendomens beskaffenhet och belägenhet brukar i teorien regelmässigt undantag göras till förmån för lagen å den ort där egendomen är belägen, när fråga är om fast egendom som är underkastad särskilda successionsrättsliga regler såsom stamgods, fideikommiss, bondejord under särskild arvsföljd. Ett stadgande innefattande ett undantag av nu ifrågavarande innebörd har även upptagits i den nordiska arvskonventionen. Erinras

¹ Se nedan s. 31.

må även om att lagen den 1 juni 1912 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar 1 § 1. innehåller en särskild undantagsbestämmelse med hänsyn till dylik egendom.

Det befogade i en sådan undantagsregel synes icke kunna ifrågasättas. Den särskilda successionsordning varom här är fråga läser nämligen få anses på ett särskilt sätt knuten till själva egendomen och bör sålunda icke kunna åsidosättas på grund av att den avlidne var medborgare i ett annat land än det där egendomen är belägen, lika litet som en enligt sistnämnda lands lag gällande begränsning i hans rätt att i levande livet fritt förfoga över sådan egendom kunnat härav påverkas. Den särskilda successionsordning som gäller i fråga om fideikommiss grundar sig sålunda på fideikommissstiftarens dispositioner, vilkas fortsatta giltighet icke kunna bedömas enligt fideikommissinnehavarens personalstatut.

I samband med den i förslagets 5 § reglerade frågan om giltigheten av förordnanden beträffande fast egendom till förmån för ofödda kommer detta spörsmål att ytterligare beröras.¹

3 §.

Det är en inom den internationella privaträtten allmänt antagen regel, att en person, vilken äger rättslig handlingsförmåga enligt den lag som utgör hans personalstatut, överallt erkännes såsom rättshabil. Någon tvekan torde icke kunna råda om att ifrågavarande princip, som uttryckligen fastställts i åtskilliga svenska lagar, bör gälla även i fråga om *testationshabiliteten*.

Olika meningar hava däremot gjort sig gällande beträffande frågan vilken lag som skall tillämpas i sådana fall då testators medborgarskap ändrats efter testamentets upprättande. Enligt en uppfattning skall hans behörighet bedömas efter hans personalstatut vid tiden för testamentets upprättande, enligt en annan efter hans personalstatut vid tiden för hans frånfälle, medan enligt en tredje behörighet skall hava förelegat enligt såväl det förra som det senare personalstatutet.

Till stöd för den först angivna av dessa lösningar har anförts, att ett förordnande, till vilket testator vid tiden för dess tillkomst ägde behörighet, icke bör anses ogiltigt på grund av att hans personalstatut senare ändrats och att han skulle saknat sådan behörighet, om frågan bedömdes efter det senare personalstatutet.

För den andra av de angivna lösningarna har ansetts tala, att frågan om testationshabilitet och om legal arvsföljd borde bedömas enligt ett och samma statut.

Den tredje lösningen, enligt vilken för testamentes giltighet kräves, att testator vid tiden för testamentets upprättande varit behörig icke blott enligt den lag som då utgjorde hans personalstatut utan även enligt den som utgjorde hans personalstatut vid tiden för hans död, har motiverats på följande sätt. Bedömes testators behörighet att förordna om sin kvarlåtenskap

¹ Se nedan s. 26.

uteslutande enligt förstnämnda lag, under det att hans behörighet att återkalla en redan av honom gjord testamentarisk disposition bedömes enligt hans personalstatut vid tiden för återkallandet, skulle det kunna inträffa, att en återkallelse, som enligt förstnämnda lag ägt giltighet, komme att fränkännas verkan, vilket skulle stå i strid med testamentets natur av återkallelig handling.

De delegerade hava trots sig böra såsom huvudregel fastslå, att testators statut vid tiden för åtgärdens företagande skall vara avgörande. Har en giltig viljeförklaring en gång avgivits, bör denna, även om den är av natur att kunna återkallas, anses fortfarande giltig utan hinder av att den som avgivit densamma sedermera av en eller annan anledning förlorat sin rätts-handlingsförmåga. Skulle en rättshandling åter från början vara ogiltig, synes tillräcklig anledning ej föreligga att på grund av ändring i den handlandes personalstatut tillerkänna handlingen rättslig giltighet, även om den, bedömd efter det senare statutet, skulle erkännas såsom giltig. Från denna regel har emellertid ett undantag ansetts motiverat för det fall att testators personalstatut, sedan han en gång behörigen testamenterat, skulle hava ändrats och han enligt det senare personalstatutet skulle saknat testationshabilitet. För detta fall har sålunda föreslagits, att återkallelse som skett efter personalstatutets ändring skall, i trots av att testator enligt detta statut saknat behörighet att vidtaga sådan åtgärd, vara här i riket gällande, såvitt han enligt det förra statutet fortfarande skulle ägt sådan behörighet. Intertemporalt har en regel av liknande innebörd kommit till uttryck i övergångsbestämmelsen till lagen den 27 juni 1924 om ändring i 16 kap. 2 § ärvdabalken.

4 §.

Beträffande frågan om testamentes giltighet med hänsyn till formen upptager förslaget den i åtskilliga svenska lagar liksom i den nordiska arvskonventionen redan fastslagna regeln att en rättshandling skall anses vara i laga form tillkommen, evad den uppfyller formföreskrifterna i lagen å den ort där den upprättats eller i den lag som utgör den handlandes personalstatut.

5 §.

Att fråga huruvida förordnande i testamente är till sitt innehåll ogiltigt skall bedömas enligt lagen i den stat i vilken den avlidne vid sin död var medborgare läser omedelbart följa av den i förslagets 1 § upptagna regeln att nämnda lag är avgörande för frågan om rätt till arv efter honom. Den lag som är bestämmande i avseende å den legala arvsordningen och arvsdelningen måste också vara tillämplig i fråga om rätten att genom testamentariska dispositioner föreskriva avvikelser därifrån. Att ett av testator meddelat förordnande icke är förenligt med bestämmelse i lagen i den stat i vilken han vid tiden för testamentets upprättande var medborgare saknar däremot betydelse.

Till de spörsmål som kunna uppkomma vid bedömandet av testamentets giltighet med hänsyn till dess innehåll höra, förutom frågan om laglott, vilket ämne enligt den svenska rättens systematik bör anses närmast hänförligt till området för den legala arvsrätten, ytterligare frågor om giltigheten av förordnande till förmån för personer som kunnat öva obehörigt inflytande å testator — hans förmyndare, läkare som vårdat honom under hans sista sjukdom, hans själasörjare eller notarius publicus som biträtt vid upprättande av hans testamente — vidare om rätten att förordna till förmån för ofödda, om arvlösgörelse, om giltigheten av villkor eller ändamålsbestämmelse.

Den lag som reglerar frågan om giltigheten av en testamentarisk disposition är tydligen även tillämplig med avseende å *verkan* av densamma. De regler som enligt denna lag gälla i fråga om jämkning av testamente till följd av att bestämmelse om laglott åsidosatts skola sålunda iakttagas. Detsamma är förhållandet beträffande verkan av att testamentsbestämmelse ej är möjlig att verkställa, sålunda t. ex. i fråga om reglerna för substitution av testamentstagare.

Enligt förslagets 2 § skall från regeln att lagen i den avlidnes hemland är tillämplig i fråga om kvarlåtenskapen i dess helhet undantag till förmån för *lex rei sitae* gälla med hänsyn till fast egendom som är underkastad särskilda successionsrättsliga regler, t. ex. fideikommiss. I förevarande paragraf fastslås, att *lex rei sitae* måste beaktas även vid avgörande av huruvida *förordnande till förmån för ofödda* kan träffas rörande fast egendom. Förutsättning för giltigheten av sådant förordnande bör emellertid även vara, att detsamma ej står i strid med lagen i det land i vilket testator vid sin död var medborgare. Något skäl för undantag från regeln att, för att testamentariskt förordnande skall erkännas såsom giltigt, bör fordras, att förordnandet är förenligt med den lag som reglerar testamentariska förfoganden överhuvud, lärer nämligen ej kunna anföras i fråga om förordnande till förmån för ofödda beträffande fast egendom i ett annat land. Det må härvid beaktas, att förbud mot förordnande till förmån för ofödda eller inskränkningar i rätten att meddela sådant förordnande motiveras icke blott av hänsyn av allmänt social och ekonomisk natur, som kunna anses hava en mera territoriell anknytning, utan även av hänsyn av speciellt familjerättslig natur.¹

Såvitt angår lös egendom har med hänsyn till förordnande till förmån för ofödda något undantag icke föreslagits från huvudregeln, enligt vilken lagen i testators hemland är uteslutande tillämplig i fråga om giltigheten av testamentariskt förfogande. Den omständigheten i och för sig, att den egendom som förordnandet avser befinner sig inom visst land vid tiden för förordnandet eller vid ett senare tillfälle överflyttats till detta land, torde icke utgöra skäl för att detta lands lag skall tillämpas vid bedömande av förordnandets giltighet. Starkare skäl skulle måhända finnas att beakta lagen i det land i vilket egendomen enligt förordnandet skall förvaltas, men även mot en sådan

¹ Jfr Lagberedningens förslag till revision av ärvdabalken III s. 97 ff.

regel kunna invändningar göras.¹ Ej heller lärer den omständigheten att en innehavare av fideikommisssegendomen vid sin död var medborgare i annat land än det vars lag var avgörande för giltigheten av förordnandet om fideikommissets instiftande kunna medföra att i fråga om successionen efter honom hans eget hemlands lag skall beaktas.

Regeln att giltigheten av testamente skall med hänsyn till dess innehåll bedömas enligt lagen i det land i vilket testator var medborgare vid tiden för frånfallet utesluter icke, att vid tolkningen av testamentet annan lag kan komma att beaktas. Anledning härtill kan föreligga på grund av att testator uttryckligen förordnat, att en främmande rättsordning skall äga tillämpning i fråga om arvet efter honom; ett dylikt förordnande måste tydligen erkännas såsom giltigt i den mån den främmande rättsordningens bestämmelser äro förenliga med de tvingande bestämmelser hemlandets lag innehåller. Oberoende av sådant förordnande lärer, i händelse testators medborgarskap ändrats efter testamentets upprättande, de regler i fråga om tolkning av testamente som gälla i hans förra hemland böra beaktas. I dylikt fall kan det tydligen i regel antagas, att testator utgått ifrån, att denna lag skall läggas till grund för tolkningen av testamentet. Skäl torde också finnas att fästa avseende vid rättsordningen i den stat där testator vid tiden för upprättandet haft hemvist. Har testamentet upprättats inför notarius publicus eller under medverkan av advokat, kan även anledning föreligga att beakta *lex loci*. I sådant fall kan det ofta antagas, att testator vid testamentets upprättande utgått ifrån att i tolkningshänseende de bestämmelser skulle vinna tillämpning som gällde å orten för upprättandet och om vilka han erhållit upplysning av den under vars medverkan testamentet tillkommit.

6 §.

Fråga om ogiltighet av testamente eller av testamentsåterkallelse som tillkommit under inflytande av rubbning i själsverksamheten eller på grund av svek, villfarelse, tvång eller annan otillbörlig påverkan skall enligt förslaget — som härutinnan överensstämmer med den nordiska arvskonventionen — bedömas enligt testators personalstatut vid tiden för testamentets upprättande eller återkallande. Har sådan anledning till ogiltighet förelegat enligt testators personalstatut vid tiden då rättshandlingen företogs, måste nämligen testamentet anses såsom från början ogiltigt, och den omständigheten att testator blivit medborgare i annat land är ej av beskaffenhet att härutinnan medföra någon ändring.

7 §.

De regler förslaget innehåller beträffande tillämplig lag vid bedömande av giltigheten av testamentariska bestämmelser låta sig icke utan vidare tillämpa i fråga om arvsavtal eller gåva för dödsfalls

¹ Jfr Lagberedningens förslag angående vissa internationella rättsförhållanden V. Statens offentliga utredningar 1933: 35 s. 70.

skull. Arvsavtalet liksom dödsfallsgåvan är i motsats till testamentet till sin natur oåterkalleligt. En ändring i testators personalstatut är följaktligen icke av beskaffenhet att böra påverka giltigheten av dylik rättshandling.

En annan sak är att enligt *lex fori*, som kan förutsättas ofta sammanfalla med det sista personalstatutet, avtalet kan anses stridande mot *ordre public*. Vad angår sådant avtal om rätt på grund av arv eller testamente till tredje mans kvarlåtenskap som träffas under dennes livstid har denna synpunkt ansetts vara i så hög grad framträdande, att dylikt avtal enligt förslaget ej i något fall skall här i riket erkännas såsom bindande.

8 §.

Beträffande frågan huruvida egendom som arvinge bekommit under arvlåtarens livstid skall räknas såsom förskott å arv har — i överensstämmelse med den princip som kommit till uttryck i den nordiska arvskonventionen — arvlåtarens personalstatut vid tiden för rättshandlingen, ej vid tiden för hans död, ansetts böra vinna tillämpning. Därest egendomen enligt lagen i det land arvlåtaren tillhörde vid tiden för egendomens överlåtande skall anses hava överlämnats såsom full gåva, bör någon ändring i överlåtelsens karaktär icke kunna inträda till följd av att arvlåtaren sedermera blivit medborgare i annat land. Även i det fall att strängare regler i fråga om avräknings- eller återbäringsplikt skulle gälla enligt det förra hemlandets lag än enligt det senare bör det förra landets lag äga tillämpning. Den omständigheten att arvlåtarens medborgarskap ändrats läser nämligen ej böra medföra, att arvingen ställes gynnsammare än vad arvlåtaren, arvingen i fråga ävensom övriga arvingar haft anledning att räkna med, då överlåtelsen av egendomen skedde.

9 §.

Det förhållandet att den avlidnes personalstatut äger tillämpning beträffande arvsordningen och beträffande giltigheten av förordnande i testamente utesluter icke att arvingens eller testamentstagarens personalstatut kommer i betraktande vid bedömande av huruvida denne är behörig att mottaga arv eller testamenterad egendom. Den lag som konstituerar en person såsom rättssubjekt bör också vara tillämplig, när det gäller att bedöma av vilka rättigheter och skyldigheter han såsom rättssubjekt kan vara bärare.

Enligt de romanska rättssystemen uppställs i allmänhet såsom villkor för att ett barn skall hava rättssubjektivitet icke blott att barnet framfötts med liv utan också att det varit livsdugligt. Ett barn som saknat anförda egenskap kan tydligen, när dylik lag utgör dess personalstatut, icke ingå såsom led i arvsordningen, även om arvlåtarens personalstatut icke uppställer motsvarande villkor för rättssubjektivitet. En person, som jämlikt sitt eget personalstatut på grund av dödförklaring är att betrakta som död, bör icke kunna anses såsom subjekt för arvsrätt, oavsett huruvida dödförklaringen i övrigt äger verkan enligt arvlåtarens personalstatut.

För det fall att en person enligt sitt eget personalstatut väl är överhuvud erkänd såsom rättssubjekt men i särskilda avseenden är underkastad inskränkningar i sin rättsförmåga, är det emellertid icke säkert, att dessa inskränkningar vinna internationellt erkännande. Jämlikt rättsordningar enligt vilka dylika inskränkningar i rättsförmågan äro okända lära nämligen dessa på grund av sin natur ofta komma att betraktas såsom stridande mot ordre public. Så kan t. ex. vara fallet, när fränkännande av arvskapacitet har sin grund i att den eljest arvsberättigade innehar andligt ämbete eller tillhör en andlig orden¹ eller drabbats av »borgerlig död». Å andra sidan är det givet, att den rättsordning, enligt vilka dylika inskränkningar föreligga, ofta kommer att upprätthålla dem, oavsett om de äga stöd i den avlidnes hemlands lag.

På sina håll gäller förbud för vissa slag av juridiska personer att annat än med tillstånd av myndighet mottaga till dem testamenterad egendom. Om dylikt förbud skall uppfattas såsom en verklig inskränkning i personens rättskapacitet eller ej, lärer rent principiellt bero på huruvida dylikt förbud tillkommit i syfte att i det offentligas intresse underlätta en kontroll över juridiska personers egendomsförvärv eller att skydda de legala arvingarnas intresse. I det förra fallet bör behörigheten att mottaga testamenterad egendom principiellt bedömas enligt testamentstagarens, i det senare enligt testators personalstatut.

Den i denna paragraf meddelade bestämmelsen har endast avseende å arvinges eller testamentstagares behörighet att överhuvud njuta testamente till godo. Huruvida en person är utesluten från rätt att tillgodonjuta testamente från viss testator — såsom förut nämnts kan så vara fallet i fråga om testamente, upprättat under den avlidnes sista sjukdom till förmån för läkare som vårdat honom under denna sjukdom eller själasörjare eller notarius publicus som biträtt vid upprättande av hans testamente — är däremot, såsom redan framhållits i motiven till 5 §, en fråga som skall bedömas enligt testators hemlands lag.² Den understundom uttalade åsikten att grunden till ogiltigheten av sådana dispositioner skulle vara att söka i testamentstagarens person lärer nämligen icke kunna godtagas. De bestämmelser om vilka här är fråga hava — i den mån de icke anses betingade av ordre public — till syfte att tillvarataga ett intresse som är knutet till den avlidne och hans arvingar.

10 §.

Av 1 § följer, såsom i motiven till denna paragraf även framhållits, att enligt arvlåtarens lag skall bedömas, huruvida arvinge förverkat sin rätt till arv. Det ligger i sakens natur, att samma lag bör tillämpas beträffande fråga om förverkande av rätt att tillgodonjuta testamente. Denna regel har ansetts böra uttryckligen fastställas och har upptagits i förevarande paragraf.

¹ Jfr artikel 3 i den i Haag den 12 juni 1902 avslutade internationella konventionen för lösande av konflikter mellan lagar rörande äktenskap.

² Jfr ovan s. 26.

11 §.

Då enligt lagen i det land i vilket den avlidne var medborgare arvsberättigad anförvant ej finnes och den avlidne icke med laga verkan förordnat om sin kvarlåtenskap, kan fråga uppstå om rätt till egendom som den avlidne efterlämnat utom detta land. Skall även i sådana fall enligt lagen i det land i vilket den avlidne var medborgare avgöras, vem som är berättigad till egendomen, eller är lagen i det land där egendomen finnes härvid tillämplig?

I diskussionen har spörsmålets lösning anknutits till frågan huruvida statens rätt till bona vacantia kan anses såsom en arvsrätt i egentlig mening eller såsom ett ur statens höghetsrätt härflytande anspråk på herrelöst gods som finnes inom dess territorium. I Tyskland och Österrike, där förstnämnda ståndpunkt antagits, erkännes i överensstämmelse härmed under förutsättning av ömsesidighet, en rätt för främmande stat att omhändertaga egendom som efterlämnats av medborgare i denna stat, dock, i vart fall såvitt angår Österrike, endast i fråga om lös egendom. I de flesta andra stater torde däremot någon rätt ej tillerkännas främmande stat till kvarlåtenskap efter dess medborgare.

Enligt svensk rätt lärers danaarvsrätten sedan gammalt hava uppfattats såsom varande av arvsrättslig natur,¹ och den rätt till kvarlåtenskap som tillkommer allmänna arvsfonden har uttryckligen betecknats såsom en verklig arvsrätt. Enligt de delegerades mening saknas emellertid anledning att härav draga den konsekvensen, att egendom som här i riket efterlämnats av medborgare i främmande stat borde tillfalla denna stat eller enligt där gällande lag till egendomen berättigad kommun, allmän fond eller inrättning. Frånsett att, enligt vad framgår av det ovan anförda, ömsesidighet från andra staters sida i mycket ringa utsträckning kunde påräknas, därest en sådan rätt medgäves från svensk sida, vill det nämligen synas, som om de principiella skäl, vilka tala för att successionsrättsliga frågor i allmänhet bedömas efter arvlåtarens hemlands lag, i detta fall ej skulle kunna åberopas. Huru än grunden för släktingars och andra närståendes arvsrätt uppfattas, är det naturligt att beträffande denna tillämpa arvlåtarens personalstatut. När det gäller rätten till bona vacantia, föreligga däremot knappast tillräckliga skäl för denna lösning av spörsmålet. Den stat, vars rättsordning lämnat arvlåtaren skydd för hans inom dess område befintliga egendom, synes sålunda kunna härvidlag göra gällande ett bättre grundat anspråk på denna egendom.

I överensstämmelse med nu anförda synpunkter föreslås, att här i riket av utlänning efterlämnad egendom, som enligt lagen i det land i vilket den avlidne var medborgare skulle tillkomma staten, kommun eller ock allmän fond eller inrättning, skall tillfalla allmänna arvsfonden.

Anmärkas må, att genom denna bestämmelse frågan om allmänna arvsfon-

¹ Winroth: Arv och danaarv s. 256 not 1 och Lagberedningens förslag till revision av ärvdabalken II s. 250.

dens rätt till egendom som svensk medborgare efterlämnar utom riket icke är reglerad. Huruvida utsikt finnes för allmänna arvsfonden att göra rätt gällande till sådan egendom beror på lagen i det land i vilket egendomen finnes. Såsom framhålles i motiven till 2 kap. 12 §¹, är allmänna arvsfonden som regel utesluten från rätten att göra anspråk gällande i fråga om egendom som införts till Sverige, sedan den vid bodelning eller arvskifte utomlands tillagts någon som vistas här i landet.

12 §.

Enligt denna paragraf må bestämmelse i utländsk lag som är uppenbart oförenlig med grunderna för rättsordningen här i riket ej vinna tillämpning. Lagbestämmelser, vilka direkt stå i strid med det till grund för svensk rätt liggande sedliga åskådningssättet eller avse att förverkliga politiska, sociala eller religiösa syften, oförenliga med den uppfattning som kommit till uttryck i svensk rätt, äro sålunda uteslutna från tillämpning här i riket.

Som exempel må anföras bestämmelser om förverkande av rätt att njuta arv eller testamente till godo på grund av politiska förseelser. Erinras må även om vad här ovan anförts om ogiltigheten av förordnanden till förmån för ofödda och av avtal angående rätt på grund av arv eller testamente till tredje mans kvarlåtenskap.²

2 KAP.

Om boutredning och arvskifte.

De internationellt privaträttsliga spörsmål som sammanhånga med boutredning och arvskifte hava inom olika rättsordningar lösts på ett mycket skiftande sätt.

I vissa staters rätt har principen om en enhetlig behandling av dödsbo strängt genomförts. Var den avlidne medborgare i sådan stat — eller, då fråga är om stat, enligt vars rättsordning personalstatutet bestämmes av hemvistet, hade den avlidne vid sin död hemvist i staten — skall bobehandlingen såvitt möjligt omfatta även den egendom som finnes i utlandet och domstol äger behörighet att till prövning upptaga arvs- och testamentstvist även beträffande sådan egendom. I motsatt fall äger i princip inländsk myndighet icke taga befattning med kvarlåtenskap som den avlidne efterlämnat inom landet, utan står densamma till utländsk dödsboförvaltnings förfogande.

I andra stater åter är i fråga om boutredning och arvskifte ett strängt territorialistiskt system genomfört. Oavsett om den avlidne var medborgare eller hade hemvist i sådan stat, tages inom dess område befintlig egendom, men endast denna, där under behandling.

¹ Nedan s. 54 o. f.

² Se ovan s. 26 o. 28.

Fullt konsekvent torde principen om dödsbos enhetliga behandling vara genomförd endast i dansk och norsk rätt. Tysk rätt läser dock åtminstone under vissa förhållanden kunna antagas omfatta en ståndpunkt som närmar sig den i Danmark och Norge gällande.

En mellanställning intages av polsk, tjeckoslovakisk, ungersk och österrikisk rätt.

Sålunda gäller enligt polsk rätt, lagen den 2 augusti 1926 om internationellt privaträttsliga förhållanden, att då den avlidne var polsk medborgare, avveckling av dödsboet, som äger rum i Polen, skall omfatta även i utlandet befintlig egendom (art. 32). I fråga om kvarlåtenskap efter utlänning gäller som allmän princip, att polsk myndighets befattning med egendomen skall inskränkas till åtgärder för egendomens skyddande och bevarande (art. 33). Efter ansökan av dödsbodelägare som är polsk medborgare eller som har hemvist i Polen skall dock beträffande kvarlåtenskap som finnes i Polen förfaras på samma sätt som om fråga vore om kvarlåtenskap efter polsk medborgare (art. 34). Till boet hörande egendom får ej utföras från Polen, förrän fordringsanspråk eller successionsrättsligt anspråk som polsk medborgare, utlänning med hemvist i Polen eller polska staten visar sig äga, likviderats eller säkerhet därför ställts (art. 35).

Enligt österrikisk rätt, Gesetz über das gerichtliche Verfahren in Rechtsangelegenheiten ausser Streitsachen den 9 augusti 1854 med ändringar den 21 december 1923, gäller följande. Avvecklingen av dödsbo efter utlänning som vid sin död ej hade hemvist i Österrike skall beträffande den lösa egendomen överlåtas å myndigheterna i den avlidnes hemland. Även om den avlidne hade hemvist i Österrike, skall tillgå på enahanda sätt, såframt den avlidnes hemland medgiver ömsesidighet i detta avseende (§ 23). I andra fall än nu nämmts eller om myndigheterna i hemlandet avböja att taga befattning med egendomen, skall boets avveckling även beträffande den lösa egendomen ske genom österrikisk domstols försorg. Om avvecklingen skall ske genom utländsk myndighet, skall likväl österrikisk domstol på ansökan av dödsbodelägare eller legatarie som är österrikisk medborgare eller som vistas i Österrike innehålla så mycket av kvarlåtenskapen som i värde svarar mot hans anspråk, intill dess den utländska domstolen träffat slutligt avgörande i fråga om dessa anspråk (§ 137). Innan borgenär som är österrikisk medborgare eller som vistas i Österrike blivit förnöjd eller säkerhet ställts för hans fordran, gäller som allmän regel, att kvarlåtenskapen ej utlämnas (§ 138). Bodelägare, legatarier och borgenärer skola i händelse av utlännings död genom kungörelse uppmanas att inom viss frist tillkännagiva, om de hava några anspråk att framställa (§ 139). Hade den avlidne hemvist i Österrike, skall under alla förhållanden avvecklingen av dödsboet ske genom österrikisk domstol, såframt dödsbodelägare som finnes i Österrike härom ansöker och i utlandet bosatta delägare medgiva att så må ske (§ 24). I fråga om dödsboet tillhörande fast egendom som är belägen i Österrike skall avvecklingen ske genom österrikisk domstol, även om den avlidne ej var österrikisk medborgare eller hade hemvist i utlandet (§ 22).

De bestämmelser i ämnet som gälla i Tj e c k o s l o v a k i e n och U n g e r n överensstämman i stort sett med de i Österrike gällande.

En utpräglad territorialistisk ståndpunkt i ämnet intages av e n g e l s k och a m e r i k a n s k rätt. Boutredningsman som förordnats i den stat där den avlidne hade hemvist eller testamentsexekutor som i denna stat erhållit s. k. probate erkännes icke i annan stat såsom behörig att företråda boet, med mindre han erhållit särskild autorisation av domstol i denna senare stat. Åtminstone om mera väsentliga tillgångar finnas i annan stat än i den avlidnes domicilstat, förordnas i denna andra stat en s. k. ancillary administrator med uppgift att här verkställa boutredningen. Sedan därvarande borgenärer blivit förnöjda och där påförd arvsskatt erlagts, synes emellertid i de flesta stater domstolen i samband med redovisningens godkännande förordna, att behållningen skall utlämnas till boutredningsmannen eller testamentsexekutorn i den stat, i vilken den avlidne hade hemvist. I åtskilliga amerikanska stater synes det emellertid tillkomma även en ancillary administrator att mellan arvingarna fördela behållningen. Beträffande utredning och skifte av fast egendom är *lex rei sitae* utslutande tillämplig och domstol saknar behörighet att till prövning upptaga tvist om rätt till arv eller testamente beträffande sådan utanför staten belägen egendom.

Såsom i allmänhet är fallet beträffande rättssystem enligt vilka avvecklingen av dödsbo regelmässigt ankommer på dödsbodelägarna själva, torde tämligen stor ovisshet råda om vad som enligt s v e n s k rätt gäller i förevarande ämne. Av den negativa inställning som kännetecknar svensk rätt, när fråga är om erkännande och verkställighet av utländsk dom och om verkan av utländsk konkurs, skulle måhända närmast kunna slutas, att svensk rätt även beträffande avvecklingen av dödsbo intog en rent territorialistisk ståndpunkt. På en rätt utpräglad sådan ståndpunkt bygger även förut omnämnda år 1901 inom justitiedepartementets lagbyrå utarbetade lagförslag.¹ Även i tidigare rättspraxis, ur vilken det dock knappast låter sig göra att utläsa någon genomgående princip, torde närmast kunna skönjas en tendens i samma riktning. I de senaste årens rättstillämpning kan dock ett klart ställningstagande i motsatt riktning sägas hava ägt rum.

Beträffande s v e n s k d o m s t o l s b e h ö r i g h e t att till prövning upptaga tvist om arv eller testamente synes i äldre praxis någon inskränkning icke hava ansetts föreligga på grund av att den avlidne var utländsk medborgare med hemvist i utlandet.

I mål avgjorda genom Kungl. Maj:ts domar den 24 augusti 1824² och den 28 december 1832³ synes sålunda någon tvekan icke hava förekommit angående svensk domstols behörighet, oaktat den avlidne icke i någotdera fallet hade hemvist i riket. Anknytningen till svensk domstol utgjordes i båda fallen av att kvarlåtenskap fanns inom riket, i förra fallet såväl lös som fast, i

¹ Jfr ovan s. 20.

² SJA IV s. 400.

³ SJA III s. 301.

det senare endast lös egendom, vilken för övrigt blivit hit införd först efter arvlåtarens död.¹

I mål avgjort genom Kungl. Maj:ts dom den 16 januari 1863 fann majoriteten i högsta domstolen svensk domstol behörig att upptaga målet till prövning, oaktat arvlåtaren var i utlandet bosatt utländsk medborgare. Domstolens behörighet grundades på att kvarlåtenskap fanns här i riket. Att i denna ingick även fast egendom har i varje fall ej särskilt anförts såsom grund härför.²

Samma ståndpunkt har intagits i åtskilliga andra i tiden intill år 1923 avgjorda rättsfall.³

I mål avgjort genom Kungl. Maj:ts utslag den 19 december 1861 angående klander av testamente efter utländsk medborgare som avlidit under tillfällig vistelse i Sverige har Kungl. Maj:t däremot funnit svensk domstol obehörig.⁴

I ett Kungl. Maj:ts utslag den 8 december 1923 har den grundsatsen kommit till uttryck att svensk domstol icke är behörig att till prövning upptaga mål angående klander av testamente, då testator vid sin död ej var svensk medborgare och ej hade hemvist i riket samt testamentet ej rör här belägen fast egendom.⁵

En ytterligare inskränkning i svensk domstols behörighet i arvstvister har i ett Kungl. Maj:ts utslag den 27 september 1933 ansetts föreligga. Särskilt på grund av den ändring i motiveringen för domstolarnas utslag som vidtogs av högsta domstolen lär nämligen få anses klart uttalat, att sådan behörighet endast föreligger, då arvlåtaren vid sin död var svensk medborgare eller hade hemvist i riket; den omständigheten att egendom, fast eller lös, finnes i Sverige skulle sålunda icke kunna grunda sådan behörighet.⁶

Är, såsom i praxis numera synes vara antaget, svensk domstol icke behörig att till prövning upptaga mål angående tvist om arv eller testamente efter utländsk medborgare som vid sin död ej hade hemvist i Sverige, lär därav följa, att svensk lag — frånsatt föreskrifter som avse åtgärder för rent tillfällig vård — saknar tillämplighet, när fråga är om omhändertagande och vård av här befintlig kvarlåtenskap efter sådan utlänning. Den som enligt lagen i den avlidnes hemland är behörig att företräda dödsboet — det må vara dödsbodelägarna själva, särskilt förordnad boutredningsman, offentlig myndighet i detta land eller landets konsulära representation — skulle sålunda vara behörig att här omhändertaga kvarlåtenskapen och i allt företräda dödsboet. Denna uppfattning synes också i några fall hava kommit till uttryck i mål som varit föremål för underrätts prövning. I den

¹ Att den avlidne i båda fallen torde hava åtminstone tidigare varit svensk medborgare, lär icke hava tillagts någon betydelse i nu ifrågavarande avseende, då medborgarskapet vid denna tid icke ansetts äga någon betydelse för personalstatutets bestämmande (domicillagen har i det senare fallet ansetts i materiellt avseende tillämplig; i det förra fallet tillämpades *lex rei sitæ* i fråga om här belägen fast egendom).

² NT 1864 s. 499.

³ NJA 1881 s. 130, 1888 s. 411, 1916 s. 297.

⁴ NJA 1923 s. 669, i korthet refererat i sammanhang med det i nästa not avsedda målet.

⁵ NJA 1923 s. 669.

⁶ NJA 1933 s. 514.

praxis som tillämpas av bankerna torde också utländsk dödsboförvaltnings behörighet att lyfta dödsboets i bank innestående tillgångar i allmänhet erkännas, när den avlidne vid sin död var utländsk medborgare och ej hade hemvist i Sverige. Kläder, reseffekter och kontanta tillgångar som efterlämnats av här under tillfällig vistelse avliden främmande stats medborgare synas också av polismyndigheterna ej sällan utan särskilda formaliteter överlämnas till denna stats konsulära representation.

Beträffande utlänning som vid sin död hade hemvist i Sverige torde där- emot, i överensstämmelse med den ståndpunkt som i praxis intagits till frågan om svensk domstols behörighet att till prövning upptaga tvist om arv eller testamente, omhändertagandet av boets egendom och avvecklingen av boet kunna ske i den ordning svensk lag föreskriver. Den omständigheten att jämlikt rättspraxis bouppteckning enligt svensk lag icke skall förrättas efter utlänning, även om han här hade hemvist, skulle visserligen kunna föranleda tvekan härom.¹ På grund av den betydelse bouppteckningen enligt svensk rätt äger icke blott med hänsyn till bodelägarnas ansvarighet för gälden utan även såsom legitimationshandling för dödsbodelägarnas behörighet samt såsom grundval för bodelningen och arvskiftet, synes det nämligen av denna anledning kunna göras gällande, att det över huvud icke kan vara förutsatt, att svensk lag skulle kunna tillämpas beträffande nu ifrågavarande ämnen. En dylik slutsats bör dock säkerligen betecknas såsom förhastad. Särskilt när dödsbodelägarna efter en här domicilierad utlänning själva äro bosatta i Sverige — när fråga är om hustru och barn, lär det oftast vara fallet — skulle en sådan ståndpunkt tydligen leda till betänkliga praktiska konsekvenser. Detsamma gäller, när enligt lagen i den avlidnes hemland det över huvud icke är förutsatt, att avvecklingen av dödsbo skall kunna ske i detta land annat än då den avlidne vid sin död där hade hemvist. Helt visst sker också i praktiken avvecklingen av utlännings dödsbo i många fall i Sverige och i de former svensk lag stadgar. Snarare torde det få anses vara en öppen fråga, huruvida enligt svensk lag hinder möter mot att boet efter här domicilierad utlänning här avvecklas i den form lagen i den avlidnes hemland föreskriver.

Frågan huruvida skyldighet föreligger att verkställa och inregistrera bouppteckning, när den avlidne var svensk medborgare med hemvist i utlandet eller utländsk medborgare med hemvist i Sverige, har i äldre rättspraxis lösts på ett skiftande sätt.²

¹ Jfr nedan.

² NJA 1879 s. 388: för förmyndaren för en i utlandet bosatt svensk medborgare förelåg skyldighet att förrätta bouppteckning endast beträffande den avlidnes här befintliga tillgångar (förmyndarskapet avsåg emellertid endast myndlingens egendom i Sverige); NJA 1898 s. 326: skyldighet förelåg ej att förrätta bouppteckning efter en till utlandet för längre tid sedan utflyttad svensk medborgare (utslaget ej enhälligt); NJA 1899 s. 164: bouppteckning efter svensk medborgare som vid sin död hade hemvist i utlandet skulle upptaga all dödsboets egendom.

NT 1874 s. 286: skyldighet att förrätta bouppteckning efter utländsk medborgare med hemvist i utlandet förelåg ej. NJA 1900 s. 265: samma utgång; i kvarlätenskapen ingick fast egendom här i landet. Av intresse för frågan torde emellertid även vara det i NJA 1894 s. 101 refererade rättsfallet: hinder fanns ej för bifall till ansökan om årsstämmning, då den avlidne, som var utländsk medborgare, under en längre tid varit boende i Stockholm och enligt anmälan till handelsregistret här idkat rörelse.

I överensstämmelse med den uppfattning som ligger till grund för bestämmelserna i förordningen den 19 november 1914 om arvsskatt och skatt för gåva 1 § 3 mom. jämfört med 39 § har emellertid praxis genom två under år 1915 avkunnade utslag klart ställt sig på den ståndpunkten att skyldighet att upprätta och inregistrera bouppteckning avseende även den avlidnes kvarlåtenskap i utlandet föreligger, när denne var svensk medborgare med hemvist i utlandet, under det att sådan skyldighet ej föreligger beträffande kvarlåtenskap som utländsk medborgare med hemvist i Sverige här efterlämnat och detta ej ens om i kvarlåtenskapen ingår här belägen fast egendom.¹

Frågan om arvinges ansvarighet för gäld efter utländsk medborgare som vid sin död hade hemvist här i riket skulle enligt lagbyråns förut omnämnda förslag bedömas enligt svensk lag. Vad anginge arvlåtare, svensk eller utlänning, som hade hemvist i främmande stat skulle, därest fråga om sådan ansvarighet uppkomme här i riket, enligt förslaget lagen i den främmande staten äga tillämpning, dock att arvinge som vid tiden för dödsfallet var boende utom denna stat till befrielse från ansvarigheten även ägde åberopa svensk lag.

Något fall i vilket frågan om dödsbodelägars ansvarighet för gäld, då arvlåtaren var utländsk medborgare eller hade hemvist i utlandet, varit föremål för högsta domstolens prövning, torde icke föreligga. Med den ståndpunkt som i svensk rättspraxis intagits till frågan om skyldigheten att förrätta och inregistrera bouppteckning torde det emellertid vara oförenligt att föreliggande spörsmål bedömes annat än enligt arvlåtarens hemlands lag: den utsträckning i vilken ansvarighet för gäld kan göras gällande är beroende av att bouppteckning förrättas i laga tid och att egendomsavträde sker inom viss frist från bouppteckningens förrättande.

Med hänsyn till denna av svensk rättspraxis intagna principiella ställning till frågan kan det vara i någon mån tvivelaktigt, huruvida dödsbo efter utlänning här kan sättas i konkurs på ansökan av dödsbodelägarna eller avträdas till förvaltning av boutredningsman.

Däremot kan uppenbarligen intet hinder möta mot att dödsboet på ansökan av borgenärerna försättes i konkurs, därest sådana omständigheter äro för handen, att gäldenären, om han ännu varit i livet, skulle här kunnat försättas i konkurs.

I diskussionen om det föreliggande ämnet har önskemålet om åvägabringande av en enhetlig behandling och avveckling av dödsbo trätt i förgrunden. Genom den med övriga nordiska stater den 19 november 1934 avslutade konventionen om arv, testamente och boutredning har detta önskemål, såvitt angår förhållandet till dessa stater, uppnåtts. Anledning torde också finnas att söka förverkliga samma önskemål genom avslutandet av överenskomelser med även andra stater än de nordiska. Såsom erfarenheterna från Haagkonferensen giva vid handen, lär däremot försöket att nå detta mål

¹ NJA 1915 s. 395 och s. 593.

genom en konventionsmässig reglering omfattande ett mera betydande antal stater få anses dömt att misslyckas.

Uppenbart är emellertid, att en enstaka stat icke kan genom lagstiftning eller rättstillämpning självständigt genomföra grundsatsen om dödsbos enhetliga avveckling. Vare sig en sådan lagstiftning eller rättstillämpning grundas på nationalitetsprincipen eller på domicilprincipen, måste den leda till konflikter med andra staters rättsordningar. I själva verket lär det finnas goda skäl att, såsom i praxis hittills varit fallet, lämna utrymme för tillämpningen av såväl den ena som den andra av dessa principer. Såsom i fortsättningen skall uppvisas, torde icke heller territorialitetsprincipen under alla förhållanden sakna skäl för sig.

I det kanske övervägande antalet fall måste det te sig naturligt, att utredning och skifte av boet efter här domicilierad utlännning äger rum i Sverige. Efterlämnar den avlidne maka och barn vilka jämte honom här hava hemvist och vilka, såsom i många fall är händelsen, efter hans död komma att här kvarstanna — efterlevande maken kan vara svensk medborgare eller svenskfödd, barnen kunna hava fått en svensk uppfostran — skulle det tydligen för dödsboddelägarna föranleda många praktiska svårigheter, mycken omgång och kostnad, om avvecklingen av boet icke skulle kunna företagas här i Sverige och enligt svensk lag.

Med hänsyn till borgenärerna föreligger ett ännu mera påtagligt intresse av att boets avveckling sker å domicilorten och enligt dess lag. Denna ort måste regelmässigt antagas hava varit centrum för gäldenärens verksamhet. Utan eftersättande av borgenärernas intresse kan därför boutredningen icke förläggas till annat land eller dödsboddelägarnas ansvarighet för gälden bedömas enligt annat lands lag. Den i svensk rättspraxis för närvarande intagna ståndpunkten, enligt vilken bouppteckningsplikt icke föreligger i fråga om dödsbo efter här domicilierad utlännning, bör sålunda ej upprätthållas.

Såframt delägarna i boet därom äro ense, synes emellertid intet skäl kunna anföras mot att, sedan boutredningen här avslutats, bodelning och skifte ske i den ordning lagen i den avlidnes hemland föreskriver och att det medgives dödsboförvaltningen i detta land att för sådant ändamål omhändertaga den avlidnes härvarande egendom.

Även när fråga är om svensk medborgare som ej hade hemvist i Sverige, synes avvecklingen av boet, i överensstämmelse med den ståndpunkt svensk rätt för närvarande intager, böra kunna ske i Sverige.

Beträffande emigranter i egentlig mening, som längre tid varit bosatta i ett främmande land och där hava sin familj och sina tillgångar, lär fråga om anordnande av boutredning och arvskifte i Sverige i allmänhet ej uppkomma. Men även i fråga om sådana emigranter kunna fall inträffa, då övervägande skäl föreligga för att avvecklingen av boet sker i Sverige. Arvingarna kunna vara här bosatta, dödsboets tillgångar kunna till större eller mindre del finnas här; när den avlidne utgått från den jordbrukande befolkningen, kan han ofta hava andel i fast egendom här; med hänsyn till den misstro som åtminstone i senare tid förefunnits mot bankväsendet i de

länder i vilka svenska emigranter huvudsakligen slagit sig ned, kan han hava insatt sina besparingar i svenska banker.

I fråga om andra utomlands bosatta svenska medborgare än emigranter i egentlig mening föreligga tydligen än starkare skäl för att avvecklingen av boet skall kunna ske i Sverige. Bland dessa svenskar finnas i stor utsträckning representanter för svenska industri- och handelsföretag, vilka ofta hava för avsikt att endast under ett begränsat antal år kvarstanna i utlandet och i allmänhet hava sina huvudsakliga intressen i hemlandet. Deras arvingar och tillgångar finnas ofta i Sverige. Efterlämnar den avlidne hustru och barn, lära dessa ej sällan återflytta till Sverige. Beaktas bör även, att i vissa länder t. ex. Tyskland svårigheter möta mot att avvecklingen av boet efter utlänning sker inom landet.

Enligt de delegerades uppfattning föreligga emellertid icke heller tillräckliga skäl för upprätthållande av den inskränkning i svensk domstols behörighet i mål angående arvs- och testamentstvist som kommit till uttryck i de senaste årens praxis och enligt vilken sådan behörighet skulle föreligga endast då den avlidne vid sin död var svensk medborgare eller här hade hemvist, varav bör anses följa, att bodelning eller arvskifte som här i andra fall förrättas icke skulle kunna anses hava behörigen tillkommit. I de fall då samtliga eller ett flertal av dödsbodeläggarna äro svenska medborgare eller bosatta i Sverige lärer det nämligen ofta framstå såsom mindre rimligt att åt utländsk dödsboförvaltning medgiva rätt att omhändertaga och utföra den avlidnes härvarande tillgångar samt hänvisa dödsbodeläggarna att bevaka sin rätt i ett annat land, ofta kanske i en främmande världsdel. De belopp de nödgas utgiva endast i bevakningskostnader kunna bliva ganska avsevärda. Härtill kommer att administrationen i många av de länder som härvid närmast äga praktiskt intresse är både långsam och dyrbar, varjämte förluster på grund av särskilt under de senaste åren i dessa länder ofta inträffande bankfallissement kunna bliva betydande.

Ej heller torde det stå i god överensstämmelse med den strängt territorialistiska ståndpunkt svensk rätt lärer få anses intaga i avseende å verkan av utländsk konkurs att, när fråga är om gäldbunden utlänning, befogenhet tillerkännes dödsboförvaltningen i ett annat land att utan vidare omhändertaga hans härvarande tillgångar. Särskilt som det ofta måste antagas, att borgenärerna vid sin kreditgivning tagit i betraktande just de tillgångar gäldenären haft här i landet, synas befogade invändningar kunna framställas mot att så sker. Erinras må för övrigt i detta sammanhang, att de stater vilka i föreliggande hänseende ur svensk synpunkt äro av större praktiskt intresse, såsom framgår av redogörelsen för den utländska rätten i ämnet, intaga en utpräglad territorialistisk ståndpunkt och att till följd härav förutsättningarna för ett ömsesidigt genomförande av principen om dödsbos enhetliga behandling endast i ringa utsträckning föreligga.

Gentemot den grundsats som kommit till uttryck i ovan anförda utslag den 27 september 1933¹ — enligt vilket den omständigheten att den avlidne

¹ S. 34.

efterlämnat fast egendom i Sverige ej medför, att svensk domstol äger behörighet i arvs- eller testamentstvist beträffande sådan egendom — må särskilt framhållas, att denna grundsats, generellt genomförd, måste anses betänkelig i betraktande av att enligt bland annat de anglosaxiska rättssystemen dödsboförvaltare ej äger taga befattning med fast egendom i utlandet och domstol saknar behörighet att till prövning upptaga tvist angående sådan egendom.

Enligt de delegerades förslag skall följande gälla i fråga om boutredning, bodelning och arvskifte i sådana fall, då den avlidne vid sin död ej hade hemvist i riket. Var den avlidne vid sin död svensk medborgare, skall avvecklingen av dödsboet alltid kunna äga rum i Sverige och enligt svensk lag. Finnes här egendom efter den avlidne, är det, vare sig han var svensk medborgare eller ej, allmän regel, att dödsboet här tages under behandling; var den avlidne utländsk medborgare, skall förrättningen dock omfatta allenast den här befintliga egendomen samt, förutom gäld varför den avlidne häftade till dem som äro svenska medborgare eller hava hemvist här i riket, allenast sådan gäld som av borgenären särskilt bevakats. Från regeln att dödsbo-behandling skall äga rum här i riket, när egendom finnes härstädes, gäller undantag för det fall att den här befintliga egendomen är av ringa värde och huvudsakligen består av reda penningar, kläder och andra lösören samt det ej med hänsyn till rättsägare som äro svenska medborgare eller här hava hemvist kräves, att egendomen här tages under behandling. När dödsbo-behandling här anordnas, åsyftas, där icke annorlunda påfordras med hänsyn till rättsägare som äro svenska medborgare eller här hava hemvist, att densamma skall bliva av mera summarisk karaktär. Om det kan ske utan åsidosättande av rättsägares intressen, kan sålunda under vissa förhållanden, oavsett om den avlidne var svensk eller utländsk medborgare, egendomen eller viss del därav för boutredning, bodelning eller arvskifte överlåtas å dödsboförvaltning i det land där den avlidne hade hemvist eller ock, om han var utländsk medborgare, i hans hemland. Var den avlidne utländsk medborgare, skall, sedan boutredningen slutförts, här befintligt överskott städse utlämnas till utländsk dödsboförvaltning, såvida ej hinder mot bodelning och arvskifte möter i utlandet eller dödsbodelägare som är svensk medborgare eller här har hemvist yrkar, att bodelning och arvskifte här för-rättas.

Såsom garanti för att utländska eller i utlandet bosatta rättsägares intressen behörigen beaktas skall enligt förslaget dödsbo-behandlingen alltid ske genom boutredningsman och må härvid ej till boutredningsman utses bodelägare eller annan vars rätt är av utredningen beroende. Finnes egendom här i landet, sker egendomens avträdande till förvaltning av boutredningsmannen automatiskt, sedan det utrönts, att egendom finnes här och denna ej är av sådan beskaffenhet att dödsbo-behandling, enligt vad ovan nämnts, icke är erforderlig. När den avlidne var svensk medborgare och här ej finnes egendom, är förutsättningen för att boet skall tagas under behandling att sådant fall föreligger som i 2 kap. 1 § lagen om boutredning och arv-

skifte avses; som regel fordras sålunda, att rättsägare hos rätten särskilt framställer begäran om egendomens avträdande till förvaltning av boutredningsman.

I övrigt innehåller detta kapitel i huvudsak bestämmelser om dödsbodelägars ansvarighet för den dödes gäld, om bevakning av testamente, om preskription av rätt att taga arv eller testamente, om svensk domstols behörighet i arvs- och testamentstvist, om bodelnings och arvskiftes giltighet med hänsyn till formen samt om villkoren för erkännande av bodelning och arvskifte som förrättats av utländsk myndighet och av dom som i tvist om arv eller testamente meddelats av utländsk domstol.

Efter denna översikt av kapitlets innehåll torde de särskilda paragraferna böra närmare belysas.

1 §.

I denna paragraf fastställs såsom huvudregel, att *boutredning, bodelning och arvskifte efter den som vid sin död hade hemvist i riket* skola här förrättas såsom i lagen om boutredning och arvskifte stadgas samt omfatta jämväl boets egendom i utlandet.

Såsom inledningsvis i motiven till detta kapitel framhållits, lär det stå i överensstämmelse med gällande svensk rätt, att bodelning och arvskifte efter en här domicilierad person, även om han är utlänning, sker i Sverige och enligt svensk lag.¹ Genom den nu föreslagna bestämmelsen är avsett att såsom huvudregel fastslå svensk lag såsom tillämplig överhuvud beträffande alla frågor som avse förrättande av boutredning, bodelning och arvskifte. Av skäl som förut framhållits, har denna regel ansetts särskilt motiverad med hänsyn till borgenärernas intressen. Av bestämmelsen följer, att dödsboförvaltning i den avlidnes hemland icke äger behörighet att här i landet företräda dödsboet och att omhändertaga den avlidnes härvarande tillgångar. Boets avveckling skall sålunda ske genom dödsbodelägarnas försorg och under den ansvarighet som svensk lag i sådant fall ålägger dem eller ock genom här i landet enligt lagen om boutredning och arvskifte förordnad boutredningsman. I motsats till vad som är fallet enligt nu gällande rätt skall, även om den avlidne ej var svensk medborgare, bouppteckning upprättas och inregistreras enligt svensk lag. Att sådan skyldighet fastslås är tydligen en nödvändig förutsättning för att ansvarighet för gäld skall kunna åläggas dödsbodelägarna, och säker grundval skulle eljest saknas för verkställande av bodelning och skifte i den form svensk lag stadgar.

Av grundsatsen att boutredning, bodelning och arvskifte skola förrättas enligt svensk lag, även om den avlidne var utländsk medborgare, följer icke, att de bestämmelser i lagen om boutredning och arvskifte och i 13 kap. giftermålsbalken som angå dessa ämnen till alla delar skola vinna tillämpning. Uppmärksammas må sålunda, att en bestämmelse sådan som den i 6

¹ Jfr ovan s. 35.

kap. 3 § lagen om boutredning och arvskifte meddelade bör anses vara av övervägande materiellrättslig innebörd och följaktligen att den, såsom framgår av bestämmelsen i förslagets 1 kap. 1 §, icke kan vinna tillämpning i strid med vad som är stadgat enligt lagen i den avlidnes hemland.

Ett viktigare undantag betingas av att, när den avlidne var gift, utländsk lag kan vara tillämplig beträffande makarnas inbördes förmögenhetsförhållanden — så kan vara fallet, även om den avlidne vid sin död var svensk medborgare, men mannen vid tiden för äktenskapets ingående var medborgare i främmande stat — och att till följd härav utländsk lag måste beaktas vid avgörande av sådana frågor som huruvida den efterlevande maken är dödsbodelägare, i vilken utsträckning den efterlevande tillhörig egendom ingår i dödsboförvaltningen och i vilken utsträckning ansvarighet för gäld kan åläggas den efterlevande maken.

En förutsättning för att dödsbobehandlingen skall kunna omfatta boets egendom i dess helhet är tydligen, att hinder härför ej möter till följd av de lagbestämmelser som gälla i främmande stat i vilken dödsboet tillhörig egendom finnes. Den omständigheten att hinder möter mot att den avlidne i annat land befintliga tillgångar indragas i förvaltningen utesluter icke, att dessa tillgångar, liksom ock hans skulder till utländska borgenärer, skola upptagas i bouppteckningen. Att så sker är av betydelse för att det enligt 9 § föreskrivna utjämningsförfarandet skall kunna fullgöras på ett tillfredsställande sätt, varförutom det även är erforderligt med hänsyn till arvsskattens beräkning.

Den i förslaget upptagna huvudregeln, enligt vilken avvecklingen av boet skall ske enligt svensk lag, har emellertid, då fråga är om utländsk medborgare, obligatorisk karaktär endast såvitt angår själva boutredningen. Sedan boutredningen efter honom slutförts, läser ur de synpunkter, som böra med hänsyn till svensk rätt uppmärksammas, något hinder icke möta mot att, såvitt dödsbodelägarna därom äro ense, bodelning och arvskifte ske i den ordning lagen i den avlidnes hemland föreskriver och att egendomen för sådant ändamål omhändertages av den som enligt nämnda lag är därtill behörig, det må vara dödsbodelägarna själva, särskilt förordnad skiftesman, offentlig myndighet i det främmande landet eller dess konsulära representation. Med att boutredningen avslutats förstås, att all veterlig gäld blivit gulden eller delägarna fritagits från solidariskt ansvar för gälden eller medel till dess betalning ställts under särskild vård, ävensom att legat och ändamålsbestämmelser fullgjorts eller egendom som härför erfordras ställts under särskild vård.

2 §.

Såsom framhållits i inledningen till detta kapitel, hava de delegerade funnit skäl föreligga för att boutredning, bodelning och arvskifte, även om den avlidne ej hade hemvist här i riket, skola kunna här verkställas enligt svensk lag, såframt den avlidne var svensk medborgare eller här finnes egendom efter honom. En förutsättning härför är emellertid, att egendomen avträdes till förvaltning av boutredningsman.

Såsom av följande paragrafer framgår, skall avveckling av boets egendom städse ske i Sverige och enligt svensk lag, såsnart här finnes egendom som icke är av allenast ringa värde och icke huvudsakligen består av reda penningar, kläder och andra lösören för personligt bruk. Huruvida i andra fall boets avveckling skall ske här i landet blir beroende på huruvida sådant fall är för handen som avses i 2 kap. 1 § lagen om boutredning och arvskifte. Finnes ej här i landet annan egendom än sist nämnts, gäller sålunda som regel, att avveckling av boet kommer till stånd i Sverige allenast om rättsägare i boet eller någon som eljest är i sådan ställning som avses i anförda lagrum hos rätten begär, att boets egendom skall avträdas till förvaltning av boutredningsman. Var den avlidne icke svensk medborgare, gäller såsom ytterligare förutsättning för bifall till sådan begäran, att det överhuvud här finnes egendom efter den avlidne.

Den i paragrafen angivna förutsättningen att egendom efter den avlidne finnes här i riket är för handen, icke blott då egendom fanns här vid dödsfallet, utan även om den senare införts hit. I det fall att fråga är om egendom som vid bodelning eller arvskifte utomlands eller genom utländsk dom i arvs- eller testamentstvist tillagts någon som vistas här och förrättningen eller domen enligt 12 § skall anses här i riket gällande, ligger det emellertid i sakens natur, att av dödsbodelägare framställd begäran om egendomens avträdande till förvaltning av boutredningsman ej kan bifallas.

Sedan förordnande om egendomens avträdande till förvaltning av boutredningsman meddelats, skola, med de avvikelser som framgå av följande paragrafer, boutredning, bodelning och arvskifte ske enligt svensk lag.

Behörig domstol för meddelande av förordnande om egendomens avträdande till boutredningsman — liksom överhuvud, då den avlidne vid sin död ej hade hemvist här i riket, i mål och ärenden som avses i lagförslaget — är underretten å dödsorten; har dödsfallet inträffat utomlands, är, om den avlidne var svensk medborgare och varit mantalsskriven i riket, domstolen å den senaste mantalsskrivningsorten behörig och eljest Stockholms rådhusrätt.

3 §.

Med de principer som ligga till grund för förslagets bestämmelser om avvecklingen av dödsbo, när den avlidne ej hade hemvist i Sverige, är det icke förenligt, att den här befintliga egendomen för förvaltning omhändertages av dödsbodelägarna. Finnes här i riket egendom efter någon som ej här hade hemvist, och är egendomen icke redan enligt 2 § avträd till förvaltning av boutredningsman, skall det sålunda enligt förslaget åligga den som om egendomen har vård eller, om egendomen ej står under särskild vård, anhörig till den döde — vare sig den anhörige är dödsbodelägare eller ej — husfolk, husvärd eller annan som är därtill närmast att utan dröjsmål härom göra anmälan hos polismyndigheten. Såsom framgår av 16 § i detta kapitel, skall härvid enligt förslaget såsom egendom här i riket anses fordran hos härvarande gäldenär. Anmälningsplikt åvilar sålunda bland annat bankinrättning hos vilken dödsboet äger tillgodoha-

vande. Med hänsyn till de svårigheter som, till följd av att den avlidne ej här ägde hemvist, ofta kunna möta för erhållande av kännedom om boets ställning, har det ansetts vara av vikt att en sådan anmälningsplikt åläggas även gäldenär.

När anmälan ingått till polismyndigheten eller förhållandet eljest blir känt, skall det åligga polismyndigheten att, såvitt det tarvas, tillsvidare taga vård om egendomen.

Då förpliktelsen att göra anmälan till polismyndigheten skall fullgöras utan dröjsmål och sådan anmälan medför skyldighet för polismyndigheten att omhändertaga egendomen, har någon vårdnadsplikt icke ansetts behöva uttryckligen åläggas den anmälningskyldige. Det följer emellertid av allmänna rättsgrundsatser, att åtgärd som omedelbart påkallas till förhindrande av egendomsförlust ej får försummas.

I överensstämmelse med vad som enligt lagen om boutredning och arvsifte gäller i fråga om vårdnadsplikt för den avlidnes husfolk, husvärd med flera, hava bestämmelser om påföljd av försummelse att fullgöra anmälan till polismyndigheten ansetts ej behöva meddelas. Det lär utvidare vara klart, att den som försummat att fullgöra honom åliggande anmälningsplikt är skyldig att ersätta den skada som till följd härav uppkommer.¹ Det ligger i sakens natur, att härvid större anspråk måste ställas på delägare i boet eller den som i egenskap av syssloman eller förmyndare har särskild vårdnadsplikt än på annan anmälningskyldig. Sålunda torde det i allmänhet ej kunna läggas en bankinrättning hos vilken dödsboet har tillgodohavande till last, att anmälningspliktens förhandenvaro uppmärksammas först då anspråk på tillgodohavandet framställes av någon som äger företräda boet enligt lagen i det land där den avlidne var medborgare eller hade hemvist.

Ofta lära några särskilda vårdnadsåtgärder från polismyndighetens sida ej bliva erforderliga. Föreligger ej risk för att egendomen skall förskingras eller förstöras, torde polismyndigheten i allmänhet kunna inskränka sig till att förteckna eller försegla egendomen.

I många fall är det uppenbarligen ej erforderligt, att särskilda anstalter vidtagas för avveckling här i riket av dödsboet efter den som ej här hade hemvist. Om här befintlig egendom är av ringa värde och huvudsakligen består av reda penningar, kläder och andra lösören för personligt bruk, synes det sålunda, som om egendomen bör kunna utan vidare formaliteter utlämnas till någon som kan förväntas på ett för rättsägarna betryggande sätt handhava densamma. Med hänsyn härtill har i förslaget upptagits en bestämmelse av innehåll att, när fråga är om egendom av nu nämnd beskaffenhet, polismyndigheten må, sedan kostnaden för den avlidnes uppehälle, vård och begravning guldits och, såvitt det finnes kunna ske utan förfång för rättsägare — borgenärer, dödsboddelägare eller legatarier — som äro svenska medborgare eller här hava hemvist, överlämna egendomen till anhörig till den avlidne eller, om den avlidne var utländsk medborgare, till konsul för det

¹ Jfr Lagberedningens förslag till revision av ärvdabalken IV s. 130.

land han tillhörde. Om en resande avlider under tillfällig vistelse här i landet, bör sålunda, sedan hans hotellräkning samt kostnaderna för hans vård och begravning betalats, polismyndigheten i allmänhet kunna utan vidare utlämna hans kontanta tillgångar, kläder och reseffekter samt övriga för personligt bruk medförda lösören till anhörig som åtföljt den döde på resan eller anlant hit till landet i anledning av dödsfallet. Såsom förutsättning härför gäller dock, att den ifrågavarande egendomen med hänsyn till den avlidnes förhållanden kan anses vara av ringa värde och att egendomen icke jämlikt bestämmelserna i 2 § avträtts till förvaltning av boutredningsman.

Äro sådana omständigheter icke för handen, skall det enligt förslaget åligga polismyndigheten att i saken göra anmälan till rätten, som har att förordna om egendomens avträdande till förvaltning av boutredningsman. Sedan sådant förordnande meddelats, skall, i överensstämmelse med vad som gäller enligt 2 §, boutredning, bodelning och arvskifte, med de avvikelser som framgå av följande paragrafer, äga rum enligt svensk lag.

Beträffande frågan om domstols behörighet att meddela förordnande om egendomens avträdande till förvaltning av boutredningsman hänvisas till vad ovan i motiven till 2 § uttalats.

4 §.

Då den avlidne vid sin död ej hade hemvist i riket, hava i allmänhet hans borgenärer, dödsbodelägare och övriga rättsägare i större eller mindre utsträckning hemvist utomlands. Med hänsyn härtill har det befunnits angeläget att skapa särskilda garantier för att utredningen och skiftet ske i sådana former att utländska rättsägars intressen ej otillbörligen eftersättas. En sådan garanti har ansetts ligga i att egendomen avträdes till förvaltning av boutredningsman. Nu nämnda omständigheter synas jämväl göra det önskvärt, att till utredningsman förordnas någon vars opartiskhet ej kan sättas i fråga. I anledning härav har i förslaget upptagits en bestämmelse enligt vilken till boutredningsman ej må utses bodelägare eller annan vars rätt är av utredningen beroende. Såsom en konsekvens av att boets avträdande till förvaltning av boutredningsman är obligatoriskt, när boutredning, bodelning och arvskifte äga rum i Sverige, har ansetts böra stadgas, att förvaltningen, sedan egendomsavträde en gång skett, ej får övertagas av delägarna.

Enligt 3 § skall anmälan om egendom som finnes här i riket efter någon som vid sin död ej här hade hemvist utan dröjsmål göras hos polismyndigheten, å vilken det sedan ankommer att vidtaga erforderliga anstalter för egendomens vård och — såvitt sådant fall ej är för handen som avses i andra stycket av nämnda paragraf — sörja för att förordnande av rätten meddelas om egendomens avträdande till förvaltning av boutredningsman. Frånsett denna anmälningsplikt, tillkommer det icke delägare som har boet tillhörande egendom i sin vård att taga någon befattning med boet. Det ankommer sålunda icke på honom att föranstalta om bouppteckning, och någon påföljd av försummelse härutinnan kan icke drabba honom. Att

han däremot är ersättningsskyldig för den skada som uppkommer på grund av försummelse att göra anmälan hos polismyndigheten har förut framhållits.

Skyldigheten att föranstalta om bouppteckning kommer sålunda att ingå såsom ett led i de åligganden i fråga om boets utredning som åvila boutredningsmannen.¹ Med hänsyn härtill och då den i lag föreskrivna fristen för boupptecknings förrättande i många hithörande fall överhuvud ej skulle kunna iakttagas, har tiden för boupptecknings förrättande ansetts böra räknas från egendomens avträdande till boutredningsman.

Boutredningsmannens allmänna åligganden för boets avveckling skilja sig icke från vad i allmänhet gäller, varför anledning saknas att här beröra desamma.

Då dödsboförvaltning genom boutredningsman i här avsedda fall i allmänhet är obligatorisk, kan i regel behörighet att företräda boet ej tillkomma annan än boutredningsman. Även om egendomen ej är avträdd till förvaltning av boutredningsman, är emellertid, såsom följer av 3 §, sådan gäld för boet bindande, som göres för bestridande av kostnaden här i riket för den avlidnes uppehälle, vård och begravning samt för egendomens omhändertagande och provisoriska vård. Detsamma gäller annan rättshandling som erfordras för sådant ändamål.²

Väsentligen samma omständigheter som tala för att boutredningen skall äga rum genom boutredningsman föranleda, att vid bodelningen och skiftet behov av särskild skiftesman ofta uppkommer. Någon anledning att ovillkorligen föreskriva skiftesmans anlitan i sådant fall föreligger emellertid icke. Då enligt förslaget till boutredningsman ej kan utses delägare, är boutredningsmannen på grund av bestämmelsen i 6 kap. 5 § lagen om bouppteckning och arvskifte alltid utan särskilt förordnande skiftesman. Hört sammar bodelägare icke kallelse till bodelning eller arvskifte eller kan enighet mellan delägarna ej vinnas, skall sålunda boutredningsmannen själv verkställa delningen och skiftet.

Såsom framgår av 9 § skall vid boutredningen, bodelningen eller arvskiftet tagas i beräkning vad vid motsvarande förrättning utomlands tillagts borgenär, efterlevande make, arvinge eller testamentstagare. För åstadkommande av den utredning som härför kräves äger boutredningsmannen jämlikt 15 § anlita utrikesdepartementets förmedling.

5 §.

Dödsboförvaltningen efter svensk medborgare som vid sin död ej hade hemvist i riket skall enligt förslaget omfatta även den egendom den avlidne efterlämnat utom riket. Endast om egendom finnes i riket, kommer dödsboförvaltning här till stånd jämlikt bestämmelsen i 3 § i förslaget. Förutsättningen för att dylik förvaltning eljest skall här

¹ Jfr Lagberedningens förslag till revision av ärvdabalken IV s. 195 o. 269.

² Jfr Lagberedningens anförda förslag s. 124 o. 136.

anordnas är följaktligen, att sådant fall föreligger som avses i 2 kap. 1 § lagen om boutredning och arvskifte; som regel kräves sålunda att borgenär, dödsbodelägare eller annan rättsägare hos rätten framställer begäran om egendomens avträdande till förvaltning av boutredningsman.

I vilken utsträckning bobehandlingen kan omfatta även den avlidnes egendom i utlandet beror på huruvida boutredningsmannens behörighet att företräda boet erkännes i det land i vilket egendomen finnes.¹

Under utredningens gång kan det visa sig, att anledning saknas, att boets avveckling sker i Sverige eller här slutföres. Så kan vara fallet, därest borgenärer, dödsbodelägare och övriga rättsägare hava hemvist i det land, där den döde själv hade hemvist. Detsamma gäller, då avvecklingen lättare kan genomföras i sistnämnda land och detta finnes kunna ske utan risk för härvarande rättsägare. I sådana fall kan enligt förslaget rätten på ansökan av boutredningsmannen eller efter dennes hörande förordna, att egendomen eller viss del därav må för boutredning, bodelning och arvskifte omhändertagas av dödsboförvaltningen i det land i vilket den avlidne hade hemvist. Innan sådant beslut meddelas, skola härvarande kända rättsägare erhålla tillfälle att yttra sig, såvitt det kan ske utan märklig tidsutdräkt. Vid rättens beslut må fästas såsom villkor, att utredningskostnaderna gäldas och säkerhet ställes för att rättsägare som äro svenska medborgare eller här hava hemvist komma i åtnjutande av sin rätt i dödsboet.

Såsom av 15 § framgår, äger boutredningsmannen för egendomens utlämnande till den utländska dödsboförvaltningen anlita utrikesdepartementets förmedling.

Omständigheterna kunna också vara sådana att hinder möter mot att boets avveckling sker i Sverige. Detta är händelsen, om boets egendom i sin helhet finnes utom Sverige och boutredningsmannens behörighet att företräda boet icke erkännes i det land där egendomen finnes. Om dylikt hinder möter, bör detta av boutredningsmannen anmälas för rätten.

Upphör boutredningsmannens befattning med boet på grund av att dess vidare avveckling överlåts på den utländska dödsboförvaltningen eller finner rätten efter anmälan av boutredningsmannen eller dödsbodelägare hinder möta mot förrättningen, skall boutredningsmannen entledigas.

6 §.

Dödsbobehandling efter utlännings som vid sin död ej här hade hemvist har ansetts böra omfatta allenast den här befintliga egendomen. För en sådan begränsning tala icke blott skäl av principiell natur utan även rena lämplighetshänsyn. Behörighet för boutredningsmannen att i sin förvaltning indraga även utom landet befintlig egendom lär nämligen i dylikt fall ej kunna förväntas bliva erkänd i annat land. Å andra sidan skall utredningen avse, förutom gäld för vilken den döde häftade till personer som äro svenska medborgare eller som hava hemvist i Sverige,

¹ Jfr ovan s. 41.

allenast sådan gäld som blivit hos boutredningsmannen särskilt angiven. Med hänsyn till boutredningens egenskap av partiell synes annan gäld böra lämnas obeaktad.

För den händelse sådana omständigheter äro för handen som enligt 5 § andra stycket kunna föranleda, att boets avveckling ej slutföres i Sverige, kan rätten i den ordning som stadgas i nämnda lagrum förordna, att egendomen eller viss del därav må omhändertagas av dödsboförvaltningen i den avlidnes hemland eller, om den avlidne hade hemvist i ett tredje land och dödsboförvaltning ej är anordnad i hans hemland, i det land i vilket han hade hemvist. Sedan själva boutredningen slutförts,¹ skall boutredningsmannen, såframt ej hinder möter mot bodelning och arvskifte i utlandet eller någon rättsägare som är svensk medborgare eller har hemvist i riket yrkat, att bodelning och arvskifte här verkställas, städse tillhandahålla överskottet åt nämnda dödsboförvaltning. Hinder mot bodelning och arvskifte i utlandet kan möta på den grund att det över huvud icke finnes någon som enligt lagen i det land i vilket den avlidne var medborgare eller hade hemvist äger behörighet att omhändertaga egendomen. Så kan vara fallet, då fråga är om här efterlämnad fast egendom och enligt den utländska lagen dödsboförvaltning ej äger taga befattning med fast egendom i annat land.

Såsom framgår av sista punkten av denna paragraf och av 9 §, åsyftas att beträffande såväl fordringsägares anspråk som anspråk av successionsrättslig natur ett utjämningsförfarande såvitt möjligt skall komma till stånd mellan förrättningar som äga rum i olika länder. En sådan anordning är tydligen ägnad att motverka, att rättsägare kommer i åtnjutande av mera än vad på honom belöper av boets egendom. Då enligt förslaget handling som upprättats över boutredning, bodelning och arvskifte skall i avskrift tillställas den utländska dödsboförvaltningen, blir denna satt i tillfälle att vid motsvarande förrättning som sker genom dess försorg taga i beräkning vad som tillagts borgenär, bodelägare eller annan rättsägare vid förrättningen i Sverige. För överlämnande av nämnda handling till den främmande dödsboförvaltningen äger boutredningsmannen, såsom framgår av 15 §, anlita utrikesdepartementets förmedling.

7 §.

Frågan om dödsbodelägars ansvarighet för den avlidnes gäld har ansetts kräva en särskild reglering med hänsyn till sådana fall då en delägare njutit lott i boet vid bodelning eller arvskifte som företagits utomlands i den ordning som stadgas i främmande lag.

Enligt de regler angående boutredningen som förslaget innehåller är det icke uteslutet, att betalning av gäld kan krävas här i riket, även om boet tagits under behandling utomlands enligt främmande lag och där slutligt avvecklats. Om dödsbodelägare vid bodelning eller skifte som sålunda förrättats njutit lott i boet, kan det icke anses rimligt, att obegränsad ansvarig-

¹ Vad som bör förstås med att boutredningen slutförts, se ovan s. 41.

het för boets gäld enligt svensk lag allenast på den grund åläggas honom. Med hänsyn härtill skall enligt förslaget ansvarigheten för dylikt fall vara begränsad till den mottagna egendomen eller dess värde. Denna inskränkning i ansvarigheten gäller endast, såvitt bodelningen eller skiftet förrättats enligt främmande lag. Den omständigheten att bodelägarna, när svensk lag är tillämplig i fråga om förrättandet av bodelningen och skiftet, valt att själva verkställa förrättningen utomlands, kan således icke medföra någon inskränkning i deras ansvarighet för gälden. Har bodelningen eller skiftet förrättats enligt främmande lag, äger däremot bestämmelsen tillämpning, oavsett huruvida förrättningen enligt de regler 12 § innehåller skall erkännas såsom här i riket gällande.

Enligt 6 § gäller, att *boutredning*, som här förrättas efter utlännning vilken vid sin död icke hade hemvist i riket, skall avse allenast här befintlig egendom. Å andra sidan omfattas av utredningen, förutom gäld som särskilt angivits hos *boutredningsmannen*, allenast sådan gäld för vilken den döde haftade till borgenärer som äro svenska medborgare eller hava hemvist här i riket. Av dessa inskränkningar i *boutredningens* omfattning bör följa, att ansvarighet enligt svensk lag icke skall kunna utkrävas av dödsbodelägarna för den dödes gäld i vidare mån än vad angår sådan gäld. I överensstämmelse härmed har föreslagits, att allenast sådan gäld som nu nämnts skall anses såsom veterlig, i följd varav dödsbodelägare icke här i riket i vidare mån kunna göras personligen ansvariga för gälden.

8 §.

Beträffande frågan under vilka förutsättningar svensk lags bestämmelser om *bevakning och delgivning av testamente* skola iakttagas för att testamentet skall kunna göras gällande här i riket hava olika meningar yppats.

Enligt lagbyråns förut omnämnda förslag skulle testamente ej kunna göras gällande beträffande här i riket befintlig egendom, med mindre i svensk lag givna bestämmelser om *bevakning och delgivning av testamentet* iakttagits. Enligt artikel 11 i den mellan de nordiska länderna avslutade konventionen angående arv, testamente och *boutredning* skall i fråga om *bevakning och klander av testamente* efter medborgare i fördragslutande stat som vid sin död hade hemvist i Sverige eller Finland där gällande lag vinna tillämpning. Av motiven kan slutas, att grunden för denna bestämmelse är, att *boutredning och arvskifte* enligt konventionen skola ske i *domicillandet* och sålunda icke att *domicillagen* enligt konventionen som regel utgör *successionsstatut*.

I praxis synes frågan endast vid ett fåtal tillfällen hava varit under *bedömande*.

I en av Kungl. Maj:t den 24 augusti 1824 meddelad dom angående *klander av ett å utländsk ort i enlighet med där gällande lag* och av en där *domicilierad person upprättat testamente* har såsom ett av skälen för att testa-

mentet skulle anses gällande här i riket anförts, att det bevakats vid svensk domstol.¹ I ett under år 1881 avgjort rättsfall synes ur motiveringen för häradsrättens utslag kunna utläsas, att lagen i den stat i vilken testator var medborgare och svensk lag i detta avseende skulle kunna fakultativt åberopas; såväl hovrätten som Kungl. Maj:t fann däremot den avlidnes hemlands lag uteslutande tillämplig.² Av Kungl. Maj:ts förut omnämnda den 8 december 1923 avkunnade utslag i mål angående klander av testamente kan endast slutas, att den omständigheten att testator efterlämnat lös egendom i riket icke i och för sig föranleder, att testamentet skall bevakas vid svensk domstol.³ Av intresse kan även vara att anteckna ett rättsfall från finsk rättspraxis av vilket framgår, att testamente efter utländsk medborgare med hemvist i Finland för att erhålla verkan i Finland skall bevakas vid finsk domstol och att bevakning som skett i den avlidnes hemland ej kan medföra befrielse från skyldigheten att vidtaga sådan åtgärd i Finland.⁴

Med hänsyn till sin natur läser testamentsbevakning böra betraktas såsom ett led i dödsboets avveckling. Sker utredning och skifte av boet i Sverige, lära sålunda svensk lags bestämmelser om bevakning, delgivning och klander av testamente böra iakttagas. Medgivnas må, att fall kunna förekomma, då det kan framstå såsom i viss mån obilligt att uppställa en ovillkorlig sådan fordran. När sålunda fråga är om testamente efter utländsk man eller efter svensk man med hemvist i utlandet, skulle måhända skäl kunna anföras för att försummelse att vidtaga bevakning och delgivning av testamentet ej borde medföra dess ogiltighet beträffande dödsbos egendom som här göres till föremål för utredning och skifte, med mindre det försummats att med testamentet vidtaga de åtgärder som, för att detsamma må njutas till godo, kunna vara föreskrivna i förra fallet enligt lagen i testators hemland, i senare fallet enligt lagen i det land där han hade hemvist. Mot en sådan regel kan dock invändas, att densamma i stället skulle innebära ett åsidosättande av de legala arvingarnas intressen. Regeln synes så mycket mera betänklig, som det enligt den utländska lag testamentstagaren skulle kunna åberopa kanske ej är förutsatt, att delgivning av testamentet skall ske med arvingarna. Det torde icke heller kunna anses orimligt, att det av testamentstagaren kräves, att han gör sig underättad, huru den på testamentet grundade rätten skall göras gällande enligt lagen i det land i vilket dödsboets avveckling sker och ställer sig detta till efterrättelse.

I enlighet med nu anförda synpunkter har i förslaget upptagits den regeln att i avseende å rätten att tillgodonjuta testamente vid boutredning och arvskifte som sker här i riket svensk lags bestämmelser om bevakning, delgivning och klander skola iakttagas. Med hänsyn till sådana fall då den avlidne vid sin död ej hade hemvist i riket har emellertid en modifikation av denna regel ansetts påkallad. Medan frågan ännu är svävande, huruvida boets egendom här i riket kommer att avträdas till förvaltning av bout-

¹ SJA IV s. 400, jfr ovan s. 33.

² NJA 1881 s. 130.

³ NJA 1923 s. 669, jfr ovan s. 34.

⁴ FJFT 1927 s. 128.

redningsman, har det nämligen icke ansetts rimligen kunna krävas, att åtgärd för testamentets bevakning enligt svensk lag vidtages. Tiden inom vilken testamentsbevakning skall ske skall därför enligt förslaget i sådana fall ej börja löpa, innan egendomen blivit avträdd.

Frågan om tillämplig lag beträffande preskription av rätt att tillgodonjuta arv eller testamente har veterligen icke varit föremål för högsta domstolens avgörande. Däremot har frågan om tillämplig lag med hänsyn till fordringspreskription vid ett flertal tillfällen varit underkastad prövning av högsta domstolen. Under det att enligt äldre rättspraxis *lex fori* i allmänhet ansetts tillämplig i avseende å denna fråga,¹ har däremot — i överensstämmelse med den uppfattning som numera kan anses vara förhärskande inom den kontinentala europeiska rätten men i motsats till den anglosaxiska — i senare rättsfall den lag som är å fordringsanspråket i materiellt avseende tillämplig även ansetts reglera frågan om preskription.²

Det är naturligt, att förutsättningarna för ett fordringsanspråks utslocknande skola bedömas enligt den lag som är tillämplig i fråga om förutsättningarna för dess uppkomst. Såsom i allt fall mindre rimligt måste det framträda, om ett fordringsanspråk ej längre skulle kunna göras gällande allenast på den grund att borgenären försummat att vidtaga sådana åtgärder för fordringsrättens bevarande, som äro föreskrivna enligt lagen i det land inför vars domstolar han, kanske till följd av omständigheter vilkas inträffande icke kunnat på förhand förutses, är hänvisad att bevaka sin rätt.

När fråga är om preskription av rätt att njuta arv eller testamente tillgodo, göra sig nu anförda synpunkter icke på samma sätt gällande. Underlåter rättsägare i boet att bevaka sin rätt inom den jämförelsevis långa frist som enligt de flesta rättssystem är härför stadgad, måste det förutsättas, att anledningen härtill är, att han saknat kännedom om dödsfallet eller om att rätt i boet tillkommit honom. Att han skulle dröjt med bevakningen i den föreställningen att lagen i annat land med längre preskriptionsfrist skulle vara tillämplig kan icke förutsättas. Vidare tala praktiska synpunkter starkt för att frågan om preskription av rätt till arv och testamente bedömes enligt lagen i det land där boets avveckling sker.

När boutredning och arvskifte äga rum i Sverige, måste det sålunda framträda såsom naturligt, att svensk rätts bestämmelser om preskription av rätt att njuta arv och testamente vinna tillämpning. Det må härvid särskilt framhållas, att de åtgärder som äro föreskrivna i 9 kap. 1 och 2 §§ lagen om arv och i 8 kap. 1 § lagen om testamente måste betraktas såsom ett led i förfarandet vid dödsboets avveckling och att, om dödsboet tages under behandling här i riket enligt svensk lag, bestämmelserna i dessa lagrum böra iakttagas, oavsett om den avlidne var svensk medborgare.

Med hänsyn till nu anförda omständigheter har i förslaget — som härutinnan intager samma ståndpunkt som den nordiska arvskonventionen³

¹ NJA 1879 s. 374 o. 1897 s. 28, 1904 s. 384; jfr dock SJA årg. 15 s. 97.

² NJA 1930 s. 692 o. 1932 s. 648; jfr även växellagen 82 §.

³ Artikel 16; jfr motiven, anförda betänkande s. 72.

— upptagits den regeln att svensk lag skall äga tillämpning beträffande preskription av rätt att här i riket taga arv eller testamente.

9 §.

Boutredning, bodelning och arvskifte som äga rum efter någon som vid sin död hade hemvist i riket skola, såsom framgår av 1 § i detta kapitel, omfatta all den dödes egendom. Detsamma gäller enligt 5 §, när sådan förrättning sker här i Sverige efter svensk medborgare som vid sin död ej hade hemvist i riket. Härav följer att, därest egendom tillagts borgenär, dödsbodelägare eller legatarie vid boutredning, bodelning eller arvskifte som ägt rum utom riket, detta skall tagas i beräkning vid motsvarande förrättning som här äger rum. Att så sker har betydelse till exempel i sådana fall då vid den utländska förrättningen rättsägare som äro medborgare i det land varest förrättningen äger rum eller där hava hemvist gynnats på övriga rättsägars bekostnad eller då vid bodelning och arvskifte i materiell avseende ett annat lands rättsordning lagts till grund för förrättningen än den som skall äga tillämpning enligt svensk rätt. Även då boutredning, bodelning eller arvskifte enligt 6 § skall avse allenast här befintlig egendom, föreligger anledning att beakta, att rättsägare kan hava bevakat sin rätt även vid motsvarande förrättning i utlandet och där helt eller delvis utfått vad som tillkommer honom.

Att märka är att, även om bodelning eller arvskifte som företagits i utlandet enligt bestämmelserna i 12 § skall erkännas såsom här i riket gällande, det icke i följd härav är uteslutet, att jämkning skall ske enligt förevarande paragraf. Av att bodelningen eller skiftet skall anses såsom gällande följer nämligen icke mera än att talan ej här får föras om bättre rätt på grund av giftorätt, arv eller testamente till den egendom som därvid tillagts bodelägare. Finnes sålunda här i riket egendom som ej omfattas av den i utlandet verkställda förrättningen, skola vid delning eller skifte som här företages bestämmelserna i denna paragraf iakttagas.

Vid verkställande av det sålunda föreskrivna jämningsförfarandet skall, för bestämmande av vad envar rättsägare äger bekomma, värdet av den egendom som står till förfogande vid förrättningen ökas med värdet av vad rättsägare vilken här bevakar sin rätt erhållit vid motsvarande utländska förrättning eller, om avräkning ej kan till fullo ske å detta värde, med vad därå kan avräknas.¹

För att boutredningsmannen skall bliva i tillfälle att genomföra den jämkning som sålunda kan vara påkallad, har det ansetts böra åläggas honom att söka anskaffa avskrift av boupptecknings-, bodelnings- eller arvskiftesinstrument eller annan liknande handling som upprättats vid förrättning utomlands. För införskaffande av sådan handling äger boutredningsmannen enligt 15 § anlita utrikesdepartementets bemedling.

¹ Exempel på huru uträkningen skall ske se A. Lindhagen och E. Lind, Den nya arvslagen, Stockholm 1929 s. 79 o. f.

I fall då boets avveckling äger rum utan medverkan av boutredningsman — såsom kan ske då den avlidne hade hemvist i Sverige — är det tydligen de medintresserades sak att tillse, att någon rättsägare ej obehörigen gynnas på grund av att han erhållit egendom vid förrättning som för boets avveckling företagits i utlandet.

För att syftet med bestämmelsen i denna paragraf så långt möjligt skall kunna nås, har det ansetts böra stadgas, att i avvaktan å resultatet av boutredning, bodelning eller arvskifte som försiggår i annat land med motsvarande förrättning här i riket må anstå, därest så prövas lämpligt. Som förutsättning för sådant uppskov gäller dock, att rättsägare därigenom ej försakas märklig skada. Det torde även vara klart att, därest det visar sig, att den utländska dödsboförvaltningen å sin sida avvaktar resultatet av motsvarande förrättning här i riket och samförstånd ej kan uppnås med denna förvaltning, det kan vara nödvändigt att, innan den utländska förrättningen är avslutad, skrida till slutförande av den här i landet försiggående.

10 §.

Såsom inledningsvis i motiven till detta kapitel anförts, har rättspraxis varit växlande beträffande frågan om svensk domstols behörighet i tvist om arv eller testamente. Under det att, enligt den uppfattning som i överbäggande antalet rättsfall framträtt i äldre praxis, någon inskränkning i svensk domstols behörighet att, i fråga om dödsbos här befintliga egendom, upptaga dylik tvist icke ansetts vara för handen, har på sistone den rättsgrundsatsen kommit till uttryck, att sådan behörighet endast föreligger, då den avlidne var svensk medborgare eller vid sin död hade hemvist i riket.¹

Enligt förslaget skola bodelning och arvskifte kunna äga rum här i riket och enligt svensk lag, så snart den avlidne var svensk medborgare eller här hade hemvist, så ock, oberoende av den avlidnes medborgarskap och hemvist, beträffande egendom som finnes här. Härav följer att forum för tvist om arv eller testamente eller om efterlevande makes rätt i boet i dessa fall också bör finnas här i riket. Ett undantag från denna regel har dock ansetts böra stadgas för sådant fall då enligt bestämmelserna i detta kapitel 1, 5 och 6 §§ tvisten rör egendom som utlämnats till utländsk dödsboförvaltning och är föremål för utredning, bodelning eller arvskifte genom dess försorg. Av bestämmelsen i 12 § följer att, om bodelningen eller arvskiftet slutförts i utlandet och förrättningen enligt nämnda paragraf skall anses här i riket gällande, talan beträffande bodelägars rätt till egendom som omfattats av förrättningen ej kan upptagas av svensk domstol. Framhållas bör även, att om talan i sådant mål som här avses anhängiggjorts vid utländsk domstol vars behörighet enligt 12 § skall erkännas här i riket, bör denna anhängighet tillerkännas verkan av lis pendens.²

Forum för tvist som avses i paragrafen är, såframt den avlidne hade hemvist här i riket, underrätten i den ort där han var mantalsskriven. Var han

¹ Jfr ovan s. 34.

² Jfr Kallenberg, Svensk civilprocessrätt I, 2 uppl. s. 120 och Lagberedningens förslag angående vissa internationella rättsförhållanden III s. 29.

vid sin död ej mantalsskriven i riket, tillkommer behörighet underrätten i dödsorten; har dödsfallet inträffat utomlands, är, om den avlidne var svensk medborgare och varit mantalsskriven i riket, rätten i den senaste mantalsskrivningsorten behörig och eljest Stockholms rådhusrätt.

11 §.

Den i allmänhet antagna regeln enligt vilken beträffande giltigheten av en rättshandling med hänsyn till formen den i materiellt avseende tillämpliga lagen och lagen å orten för handlingens företagande kunna fakultativt åberopas har även i fråga om formen för bodelning och arvskifte ansetts böra godkännas. Har bodelning eller arvskifte förrättats i den form som föreskrives antingen enligt lagen i den avlidnes hemland eller enligt lagen å den ort där förrättningen ägt rum, skall sålunda denna erkännas såsom i laga ordning tillkommen. Undantag gäller dock, när fråga är om bodelning eller arvskifte som enligt 1, 5 eller 6 § i detta kapitel skolat förrättas enligt svensk lag.

12 §.

Beträffande frågan vilken verkan som bör tilläggas bodelning eller arvskifte som utomlands verkställt av myndighet eller på grund av myndighets förordnande av särskild boutredningsman hava olika meningar kommit till uttryck. Detsamma gäller utländsk dom i tvist om efterlevande makes rätt i boet eller om arv eller testamente.

Enligt den åsikt som ligger till grund för lagbyråns förslag skulle arvskifte, som i främmande stat verkställt genom myndighets försorg, eller av domstol i främmande stat meddelad dom i arvs- eller testamentstvist endast under förutsättning av överenskommelse med denna stat och endast såvitt den avlidne var medborgare i den främmande staten kunna vinna erkännande här i riket.

En annan ståndpunkt torde däremot kunna utläsas ur Kungl. Maj:ts tidigare citerade dom den 16 januari 1863, enligt vilken ett i Finland förrättat och med anledning av »yppad rättegång av finsk domstol till efterrättelse fastställt» arvskifte avseende även fast egendom i Sverige skulle gälla här i riket.¹

En liknande tankegång bör antagas ligga till grund för Kungl. Maj:ts likaledes förut citerade utslag den 8 december 1923 och den 27 september 1933.² Särskilt sistnämnda utslag torde få anses giva uttryck åt en klar ståndpunkt i denna fråga. Föreligger icke städse behörighet för svensk domstol att till prövning upptaga tvist angående arv eller testamente ens när fråga är om fast egendom i Sverige, lärer därav följa icke blott att företrädare för dödsboet, i fall då svensk domstol skulle sakna kompetens, äger indraga boets egendom under utländsk dödsboförvaltning utan också att i utlandet av myndighet verkställt skifte eller av utländsk domstol meddelad dom skall här tilläggas

¹ NT 1864 s. 499, jfr ovan s. 34.

² NJA 1923 s. 669 och 1933 s. 514, jfr ovan s. 34.

rättskraft. Direkt exekutionstitel utgör visserligen icke sådan dom, men den medför rätt för den som genom domen fått sig tillerkänd viss egendom att föra talan om egendomens utbekommande utan att frågan om hans rätt till egendomen underkastas ny prövning, och den medför jämväl rätt att erhålla lagfart å fast egendom som genom domen tillagts honom.

Erkännandet av bodelning eller arvskifte som förrättats av myndighet i utlandet eller efter dess förordnande av särskild skiftesman, eller av utländsk dom i tvist inom ifrågavarande rättsområde måste emellertid under alla förhållanden anses underkastat de villkor som i allmänhet gälla i fråga om erkännande av konstitutiva domar.

Med beaktande härav stadgas i förevarande paragraf, att bodelning i anledning av dödsfall eller arvskifte som å utländsk ort förrättats av myndighet eller av särskilt förordnad skiftesman så ock utländsk dom i tvist om sådan bodelning eller om arv eller testamente skola under följande villkor erkännas här i riket.

Det kräves, att den avlidne var medborgare i den främmande staten eller där hade hemvist. Har boet tagits under behandling eller dom meddelats i annan stat än nu nämnts, bör förrättningen eller domen erhålla allenast territoriell verkan. Från erkännandet undantages bodelning, arvskifte eller dom som avser egendom vilken vid den ifrågavarande tidpunkten jämlikt reglerna i detta kapitel var föremål för dödsbobehandling här i riket eller här skolat undergå bodelning eller skifte.

Vidare fordras, att förrättningen eller domen vunnit laga kraft. Dyligt villkor läser undantagslöst uppställas för erkännande av utländska judiciella och extra-judiciella avgöranden. Tillfyllest är sålunda icke, att verkställighet är medgiven enligt det främmande landets lag; så länge ännu någon högre grad av ovisshet kan föreligga, huruvida avgörandet blir bestående, saknas förutsättningarna för internationellt erkännande.

Såsom ytterligare villkor föreslås att, såvitt det genom bodelningen, skiftet eller domen träffade avgörandet avsåg egendom som fanns här i riket, det samma icke grundats på lag vars bestämmelser i ämnet äro stridande mot den lag som skolat vinna tillämpning enligt vad i 1 kap. stadgas. Det bör antagas stå i överensstämmelse med gällande grundsatser i fråga om erkännande av domar och andra rättsliga avgöranden som träffats av utländsk domstol eller myndighet på detta rättsområde, att ett villkor av denna innebörd uppställas. Den inskränkning i villkorets räckvidd som förslaget innebär med hänsyn till egendom som ej fanns här i riket har föranletts av följande skäl. Har egendom, först sedan den genom bodelning, arvskifte eller dom i en främmande stat tillerkänts den enligt där tillämplig lag berättigade, införts hit till riket, kan det icke vara rimligt, att någon annan, som jämlikt den i 1 kap. avsedda lagen äger bättre rätt till egendomen, här skulle kunna göra denna rätt gällande. I den händelse han själv fört talan i det främmande landet, hade denna talan ej vunnit bifall och egendomen hade sålunda icke på grund av hans åtgöranden kunnat införas hit till landet. Om t. ex. kusiner eller fjärmare släktingar till en i utlandet bosatt svensk medborgare

bevakat den rätt i dödsboet efter denne de äga enligt lagen i det land där han hade hemvist, komme det sålunda med säkerhet att uppfattas såsom stötande, om allmänna arvsfonden, sedan egendomen hit införts, skulle här kunna göra anspråk gällande beträffande denna egendom.

För att erkännande skall givas, kräves ej ovillkorligen, att det träffade avgörandet angives hava grundats på den lag som skulle vara tillämplig enligt de i 1 kap. meddelade bestämmelserna. Det är tillfyllest, att den tillämpade lagens bestämmelser i den föreliggande frågan sakligt överensstämmer med den lag som här i riket skolat läggas till grund för beslutet.

Vidare gäller enligt förslaget, att det i det främmande landet träffade avgörandet icke här erkännes, om det är uppenbart stridande mot grunderna för rättsordningen här i riket.¹ En dylik s. k. ordre-public-klausul förekommer allmänt i konventioner som avslutats angående erkännande och verkställighet av utländska domar, och skäl att eftergiva denna fordran, när fråga är om villkoren för dylikt erkännande utan att fördragsmässig skyldighet därtill föreligger, vara för handen.

Slutligen har det funnits erforderligt att i fråga om tredskodom kräva särskild garanti för att delgivning av stämningen skett på ett tillfredsställande sätt. Delgivning som skett genom kungörelse i tidning, genom anslag i domstolslokalen, genom stämningens överlämnande till partens husfolk eller på annat sätt som ej innebär betryggande säkerhet för att han fått del av densamma har sålunda ansetts ej kunna godtagas. Även härutinnan står förslaget i överensstämmelse med vad som allmänt stadgas i konventioner om erkännande och verkställighet av domar.

I fråga om bodelning och skifte som förrättats av bodelägarna själva har någon bestämmelse om giltigheten av förrättningen i materiellt avseende ej ansetts påkallad. Har denna jämlikt bestämmelsen i 11 § tillkommit i behörig form och hava dödsbodelägarna varit närvarande eller behörigen företrädade vid förrättningen samt föreligger i övrigt icke någon särskild omständighet som enligt allmänna rättsgrundsatser skulle föranleda annat, lärers dess giltighet ej kunna ifrågasättas. Är enligt lagen i främmande stat viss frist föreskriven för klander av sådan förrättning och skall domstol i denna stat enligt förevarande paragraf här i riket erkännas såsom behörig, följer emellertid härav, att bodelningen eller skiftet ej kan erkännas, förrän fristen gått till ända eller, om klander före dess utgång anhängiggjorts, förrättningen blivit fastställd genom dom och denna vunnit laga kraft.

13 §.

Såsom en konsekvens av de i förslagets 12 § upptagna bestämmelserna har ansetts böra stadgas, att å dom som enligt nämnda paragraf skall här i riket erkännas verkställighet också skall kunna här erhållas. Beträffande bodelning och arvskifte som i nämnda paragraf avses kan däremot verkställighet redan på den grund ej medgivas;

¹ Jfr ovan s. 31.

att sådan förrättning ej är föremål för verkställighet då den ägt rum enligt svensk lag. Om någon vid förrättningen fått sig tillagd egendom som finnes i annans besittning och egendomen ej frivilligt utlämnas, är han sålunda hänvisad att i vanlig ordning föra talan vid domstol. Någon prövning i materiellt avseende av bodelningens eller skiftets giltighet kan emellertid härvid ej ifrågakomma, om förrättningen enligt 12 § skall här i riket erkännas.

Fråga huruvida ett rättsligt avgörande som träffats i främmande stat skall enligt 12 § gälla kan bliva föremål för bedömande av vilken som helst domstol eller administrativ myndighet som har att pröva en sak i vilken utgången kan vara beroende av det i den främmande staten träffade avgörandet. För verkställighet av utländsk dom förutsättes däremot, att särskilt förordnande härom meddelats. I överensstämmelse med vad som gäller i åtskilliga jämförliga fall har enligt förslaget behörighet att meddela beslut om verkställighet tillagts Svea hovrätt. Utan att motparten haft tillfälle att yttra sig över ansökningen må denna ej bifallas. Hovrättens prövning skall inskränkas till frågan huruvida de i 12 § stadgade villkoren för erkännande äro för handen. Över hovrättens beslut kan klagan föras; beslutet går emellertid i verkställighet, med mindre Konungen efter klagan över hovrättens beslut annorledes förordnar.

14 §.

Har bodelning eller arvskifte ägt rum i ett främmande land enligt där gällande lag och hava tillgångar, vilka vid bodelningen eller skiftet tillagts bodelägare som vistas i Sverige, genom svensk konsuls och utrikesdepartementets försorg hit överförts, kunna dessa tillgångar endast utbetalas till den enligt bodelningen eller skiftet berättigade, även om förrättningen enligt reglerna i 12 § icke skall vinna erkännande här i landet. Det måste nämligen anses såsom en förutsättning för medlens anförtröende åt svensk konsul, att medlens fördelning kommer att ske på sätt bestämt i det främmande landet. Ej sällan ålägges det vid medlens överlämnande konsuln att genom kvitto enligt särskilt formulär styrka, att medlen utbetalats till den enligt bodelningen eller skiftet berättigade.

I tysk lag har ett uttryckligt stadgande meddelats till förhindrande av att hos tysk myndighet framställes anspråk på sådana kvarlåtenskapsmedel av någon som på grund av arv eller testamente anser sig till dessa hava bättre rätt än de enligt det utländska skiftet berättigade.¹ Enligt den erfarenhet som vunnits inom utrikesdepartementet vid handläggning av nu ifrågavarande slag av ärenden förefinnes behov av en liknande föreskrift i svensk lag.

¹ Bestämmelsen, som förekommer i Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche Artikel 26, har följande lydelse: »Gelangt aus einem im Ausland eröffneten Nachlasse für die nach den dortigen Gesetzen berechtigten Erben oder Vermächtnisnehmer durch Vermittlung deutscher Behörden Vermögen ins Inland, so kann ein anderer der Herausgabe nicht aus dem Grunde widersprechen, dass er als Erbe oder Vermächtnisnehmer einem Anspruch auf das Vermögen habe.»

Bestämmelsen utgör intet hinder för bifall till talan som anhängiggöres mot den till vilken kvarlåtenskapsmedlen utlämnats.

Vid avfattningen av bestämmelsen har beaktats att, för att syftet med densamma skall uppnås, överhuvud icke något slag av anspråk bör kunna göras gällande i fråga om egendomen, medan den ännu finnes i förvar hos utrikesdepartementet eller annan myndighet genom vars försorg den skall tillställas den genom bodelningen eller skiftet berättigade.

15 §.

Såsom redan i motiven till 5, 6 och 9 §§ framhållits, bör boutredningsman för utlämnande av egendom till utländsk dödsboförvaltning, för införskaffande av utredning angående boutredning, bodelning och arvskifte i utlandet och för andra liknande ändamål kunna anlita utrikesdepartementets förmedling. Om krav härpå framställs av departementet, bör han dock vara pliktig att nedsätta belopp motsvarande den kostnad åtgärden kan beräknas medföra eller att för kostnaden ställa säkerhet som av departementet godkännes. Föreskrifter i dessa hänseenden hava upptagits i denna paragraf.

16 §.

I denna paragraf utsäges, att vad enligt förevarande kapitel gäller om svensk medborgare såsom dödsbodelägare, borgenär eller eljest rättsägare i dödsbo även äger tillämpning i fråga om staten, kommun och juridiska personer överhuvud här i riket.

Såsom redan anförts, skall vidare vid tillämpning av bestämmelserna i detta kapitel gälla, att fordran hos gäldenär i riket skall anses såsom här befintlig egendom.

17 §.

Beträffande konsuls befattning med egendom som svensk medborgare efterlämnat utrikes tillkommer det enligt förslaget Konungen att förordna.

Föreskrifter i detta ämne hava meddelats i förordningen den 3 februari 1928 (nr 49) angående beskickningar och konsulat. Enligt § 38 i denna förordning gäller, att, då avliden svensk medborgare efterlämnat egendom å ort inom konsuls distrikt, konsuln skall på begäran av svensk delägare i dödsboet eller i avvaktan på att sådan delägare själv eller genom ombud finner sig vidtaga erforderliga åtgärder för tillvaratagande av hans rätt i kvarlåtenskapen; därest så finnes påkallat och hinder därför icke möter enligt det främmande landets lag, skall konsul omhändertaga den avlidnes kvarlåtenskap, föranstalta om boets upptecknande, vidtaga nödvändiga åtgärder för dess vård samt, i händelse delägarna i boet eller ombud för dem icke inom skälig tid låta sig avhöra, även i övrigt ombesörja boets utredning. Enligt nämnda paragraf åligger det vidare konsul att utan dröjsmål argiva rapport angående kvarlåtenskapen samt till ministern redovisa uppbarna kvarlåtenskapsmedel.

3 KAP.

Särskilda bestämmelser.

Detta kapitel innehåller vissa allmänna grundsatser beträffande tillämpningen av de i lagförslaget upptagna bestämmelserna. I stort sett ansluta sig stadgandena till de allmänna bestämmelser som meddelats i lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap och i lagen den 1 juni 1912 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar.

Ifrågasättas kunde, huruvida icke i detta sammanhang regler borde fastställas för bestämmande av vilken lag som äger tillämpning vid bedömning av rätten till arv eller på grund av testamente, när den avlidne var medborgarskapslös eller ägde medborgarskap i flera olika stater.

Med hänsyn till att regler beträffande motsvarande spörsmål icke meddelats i andra lagar rörande internationella rättsförhållanden hava emellertid de delegerade icke ansett skäl föreligga att beträffande detta speciella rättsområde föreslå sådana regler. Lösningen av dessa spörsmål synes i stället böra anstå, till dess en revision av 1904 års nyss nämnda lag kommer till stånd.

I detta sammanhang må nämnas, att det å Haagkonferensen för internationell privaträtt vid dess sammanträde år 1928 utarbetade förslaget till konvention angående konflikter mellan lagar och jurisdiktioner rörande arv och testamente innehåller bestämmelser beträffande dessa spörsmål. Enligt förslaget skulle, då den avlidne var medborgarskapslös, såsom hans hemlands lag anses lagen i den fördragsslutande stat i vilken han hade »résidence habituelle».¹ Var den avlidne medborgare i flera fördragsslutande stater, skulle såsom hans hemlands lag anses lagen i den av dessa stater i vilken han hade »résidence habituelle» eller, om han saknade sådant, där han hade »résidence», dock att envar stat i vilken han var medborgare ägde rätt att betrakta honom såsom medborgare uteslutande i denna stat.

1 §.

Bestämmelserna i denna paragraf överensstämja till sitt innehåll med 6 kap. 1 § lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap. Den i viss mån skiljaktiga avfattningen har sin grund i en önskan att på ett mera otvetydigt sätt utmärka, att de *interlokala kollisionssnormer* som gälla i det främmande landet skola iakttagas, oavsett om de fastställts genom uttrycklig lag.

2 §.

Bestämmelsen i första stycket av denna paragraf är lika lydande med första stycket i 3 § lagen den 1 juni 1912 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar. Enligt paragrafen äger rätten,

¹ Samma grundsats har kommit till uttryck i svensk rättspraxis i NJA 1914 s. 305.

där ej innehållet i utländsk lag som enligt den föreslagna lagen skall lända till efterrättelse är för rätten känt, förelägga part att förebringa utredning angående den utländska lagens innehåll. Frågan åt vilken part rätten äger meddela sådant föreläggande eller vilken verkan parts underlåtenhet härutinnan skall medföra har ej ansetts kunna uttryckligen regleras utan får bedömas efter allmänna processuella regler. Bestämmelsen skiljer sig såtillvida från den i lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap 6 kap. 4 § meddelade bestämmelsen, som enligt detta lagrum, såvitt fråga är om talan om återgång av äktenskap, om äktenskapsskillnad eller om hemskillnad, sådan talan ej må bifallas, därest kåranden ej gitter styrka innehållet av den främmande lagen och dess innehåll ej ändå är för rätten känt.

Bestämmelsen i paragrafens andra stycke har samma lydelse som andra stycket av anförda lagrum i 1904 och 1912 års internationella familjerättslagar. Något förordnande av den innebörd som här avses har icke meddelats. De delegerade hava emellertid ej ansett anledning föreligga att på denna punkt göra någon avvikelse från vad som stadgas i nu återopade lagrum.

3 §.

Genom den mellan de nordiska staterna den 19 november 1934 avslutade konventionen om arv, testamente och boutredning hava bestämmelser meddelats i fråga om kvarlåtenskap efter medborgare i nordisk stat som vid frånfallet hade hemvist i sådan stat. Konventionen har givit anledning till lagarna den 1 mars 1935 om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket m. m. (nr 44), om kvarlåtenskap efter den som hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge (nr 45) samt om tillsyn i vissa fall å oskiftat dödsbo efter medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge (nr 46).

I vad som är stadgat i dessa lagar är icke avsett att göra någon ändring genom den nu föreslagna lagen.

Såsom förut framhållits, måste det anses önskvärt att även i förhållande till andra stater genomföra en konventionsmässig reglering av detta ämne, genom vilken en enhetlig behandling och avveckling av dödsbo skall kunna vinnas. Med hänsyn härtill lär det vara ändamålsenligt, att Konungen äger efter överenskommelse med annan främmande stat än de nu nämnda i avseende å dödsbo efter den som var medborgare i fördragsslutande stat eller där hade hemvist stadga avvikelser från bestämmelserna i 2 kap. i den nu föreslagna lagen. Från de i 1 kap. upptagna bestämmelserna som avse en reglering av materiell-rättslig natur lär däremot avvikelse icke böra genomföras annorledes än genom lag.

Bestämmelserna i förslagets 2 kap. hava icke ansetts böra vinna tillämpning i fråga om dödsbo efter den som avlidit före den föreslagna lagens ikraftträdande. Har utredningen av dödsboet redan påbörjats före lagens

Förslag till lag om ändrad lydelse av 1 kap. 2 § lagen om boutredning och arvskifte.

Enligt förslaget till lag om internationella rättsförhållanden rörande arv, testamente och boutredning 2 kap. 3 § skola åt polismyndighet anförtros vissa uppgifter i fråga om omhändertagande och vård av egendom som här i riket efterlämnats av någon vilken vid sin död ej här hade hemvist. Även då den avlidne hade hemvist i riket, kan anledning föreligga, att polismyndighet omhändertager och vårdar efterlämnad egendom. Särskilt när någon avlider under tillfällig vistelse utom sin hemort, kan behov därav föreligga beträffande egendom som vid tiden för frånfället stod under hans omedelbara vård. Såsom skäl för att i viss utsträckning ålägga polismyndighet att taga befattning med vården även av egendom som efterlämnats av en här bosatt person lärers också kunna anföras, att det i allmänhet måste framstå såsom naturligt, att då delägarna i boet ej äro kända eller ej kunna anträffas, hänvändelse sker till polismyndighet, när fråga är om omhändertagande av den avlidnes egendom. Att i sådant ärende göra anmälan till rätten lärers ej falla sig lika naturligt, och även då den som i första hand har att omhändertaga egendomen äger vetskap om att sådan anmälningsplikt föreligger, kan dess fullgörande ställa sig jämförelsevis betungande och måhända kräva anlitande av särskilt biträde med erfarenhet i dylika ärenden.

På nu anförda skäl har i detta sammanhang förslag upprättats till ändring i 1 kap. 2 § lagen om boutredning och arvskifte av innebörd att även polismyndighet skall vara pliktig att, när dess biträde påkallas eller det eljest synes erforderligt, fullgöra de uppgifter som jämlikt andra stycket i nämnda lagrum enligt dess nu gällande lydelse åligga den avlidnes husfolk, husvärd eller annan som är därtill närmast.

De föreslagna ändringarna äro avsedda att träda i kraft samtidigt med den föreslagna lagen om internationella rättsförhållanden rörande arv, testamente och boutredning.

Förslag till lag om ändrad lydelse av 20 § lagen den 1 mars 1935 (nr 44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m. m.

Enligt artikel 19 tredje stycket i konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning skola boutredning, bodelning och arvskifte efter medborgare i fördragsslutande stat, som vid sin död hade hemvist i sådan stat, omfatta all till boet hörande egendom jämväl i annan av dessa stater. Huru det skall förhållas med till boet hörande egendom som finnes annorstädes — en fråga som tydligen icke berör de fördragsslutande staternas inbördes förhållanden — har däremot icke genom konventionen kunnat göras till föremål för reglering. Enligt det nu föreliggande förslaget till lag om internationella rättsförhållanden rörande arv, testamente och boutredning avses, att boutredning, bodelning och arvskifte efter den som vid sin död hade hemvist i Sverige skola förättas här i landet och omfatta jämväl boets egendom i utlandet. För att bringas i överensstämmelse med denna princip läser den i 20 § lagen den 1 mars 1935 (nr 44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m. m. meddelade bestämmelsen, som motsvarar nu återgivna konventionsbestämmelse och i likhet med denna endast avser egendom inom de fördragsslutande staternas områden, böra undergå sådan ändring att boutredning, bodelning och arvskifte förklaras skola omfatta all till boet hörande egendom, evad den finnes inom eller utom riket. En ändring i paragrafen är så mycket mera påkallad, som densamma i sin nuvarande lydelse avser även den i det nu framlagda förslaget till lag om internationella rättsförhållanden rörande arv, testamente och boutredning reglerade frågan om kvarlåtenskap efter svensk medborgare som vid sin död hade hemvist här i riket.

Den bestämmelse, till vilken förslag i överensstämmelse med nu anförda synpunkter utarbetats, är avsedd att träda i kraft samtidigt med den föreslagna lagen om internationella rättsförhållanden rörande arv, testamente och boutredning.

Statens offentliga utredningar 1936

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Betänkande med förslag till lag om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk, m. m. [4]
Förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen m. m. [17]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Undersökningar rörande det samlade skattetrycket i Sverige och utlandet. [18]

Politi.

Betänkande med förslag ang. revision av lagstiftningen rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. [5]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Utredning med förslag rörande bidrag åt barn till ånkor och vissa invalider samt åt föräldralösa barn. [6]

Socialiseringsproblemet. Allmänna synpunkter. [7]

Ur socialiseringens »europiska» idékrets. [8]

Socialiseringsidéer och socialiseringspraxis i Sovjetunionen. 1. [9]

Betänkande ang. förlossningsvården och barnmorskeväsendet samt förebyggande mödra- och barnavård. [12]

Betänkande ang. familjebeskattningen. [13]

Betänkande ang. dels planmässigt sparande och dels statliga bosättningslån. [14]

Betänkande ang. moderskapspenning och mödrahjälp. [15]

Arbetslöshetsundersökningen den 31 juli 1935. [21]

Betänkande ang. åtgärder för avhjälpande av de inom vissa delar av Norrbottens läns lappmark yppade missförhållanden samt rörande de kostnader, som därav kunde föräntas, m. m. [23]

Hälsa- och sjukvård.

Betänkanden 1 rörande serafimerlasarettets ekonomi samt 2 rörande lasarettets ställning och verksamhet. [1]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Betänkande med förslag om vissa föreskrifter beträffande konsumtionsmjölk. [3]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande med förslag till lagstiftning ang. skyddsskogar m. m. [19]

Industri.

Handel och sjöfart.

Statligt kaffemonopol. [10]

Den svenska sjöfartsnärigen. Statistisk-ekonomisk undersökning. [22]

Kommunikationsväsen.

Utredning rörande förhållandet mellan land- och sjötrafikmedel. [16]

Betänkande med förslag i anledning av verkställd granskning av 1932 års trafikutrednings förslag till förordning ang. allmän automobiltrafik. [20]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Förslag till psalmbok för svenska kyrkan. [11]

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Förslag till konvention mellan Sverige och Schweiz om erkännande och verkställighet av domar och skiljedomar m. m. [2]

Betänkande med förslag till lag om internationella rättsförhållanden rörande arv, testamente och boutredning m. m. [24]